

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 12

София, четвъртък, 28 ноември

1929 г.

15. заседание.

Срѣда, 27 ноември 1929 година.

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ въ 16 ч. 30 м.)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

Присѣствуватъ нужното число народни представители, за да се счита заседанието за законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Агушевъ Еминъ, Андреевъ Никола, Апостоловъ Драгомиръ, Баралиевъ Христо, Бешковъ д-ръ Иванъ, Бурилковъ д-ръ Владимиръ, Бъровъ Димитъръ, Василевъ Григоръ, Василевъ Ради, Витановъ Добри, Гайдаджиевъ Димитъръ, Георгиевъ Стойчо, Георгиевъ Страшимиръ, Грънчаровъ Димитъръ, Губидѣльниковъ Георги, Дамяновъ Георги Марковъ, Данковъ Георги, Димитровъ Добри, Димитровъ Стефанъ, Дрънски Димитъръ, Дяковъ д-ръ Цвѣтанъ, Ецовъ Борисъ, Желѣзовъ д-ръ Димо, Златевъ Станю, Ивановъ Савчо, Игнатовъ Василь, Илевъ Христо, Калайджиевъ Христо, Калчевъ Панайотъ Тинчевъ, Кожухаровъ Тодоръ, Кознички Величко, Кръстевъ Гето, Кулишевъ Георги, Куневъ Кузманъ, Куртевъ Иванъ, Кънчевъ Кънчо, Кънчевъ Теодоси, Манасиевъ Добри Даневъ, Мангърровъ Димитъръ, Марковъ Кръстю, Милевъ Милю, Миновъ Петъръ, Мирчевъ Йорданъ, Митевъ Василь, Молловъ Янаки, Момчиловъ Миланъ, Мотевъ Минчо, Мошановъ Стойчо, Мустафовъ Кара-Али, Мушановъ Никола, Начевъ Радко, Нешковъ Георги, Николовъ д-ръ Борисъ, Панайотовъ Петъръ, х. Петковъ х. Георги, Петковъ Петко, Петровъ Аврамъ, Стояновъ, Поповъ Проданъ, Пупешковъ Цвѣтанъ, Първановъ Първанъ, Пъчевъ Георги, Радоловъ Александъръ, Савовъ Николай, Сидовъ Пандо, Стамболиевъ Никола, Станишевъ д-ръ Константинъ, Стефановъ Димитъръ, Стефановъ Стефанъ, Търкалановъ Никола, Узуновъ Ангелъ, Христовъ Иванъ, Христовъ Кирко Цвѣтковъ, Чешмеджиевъ Григоръ, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Шиваровъ Маринъ, Якимовъ Петъръ и Янгъзовъ Теню)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е решило отпуски на следнитѣ народни представители:

На г. Добри Митевъ — 1 день;
На г. Трифонъ Капитановъ — 2 дена;
На г. Савчо Ивановъ — 3 дни;
На г. Георги Данковъ — 3 дни;
На г. Кузманъ Куневъ — 2 дена;
На г. Еминъ Агушевъ — 2 дена;
На г. Христо Стояновъ — 4 дни;
На г. Величко Кознички — 1 день;
На г. Страшимиръ Георгиевъ — 2 дена;
На г. Георги Казанаклиевъ — 3 дни и
На г. Ангелъ Узуновъ — 4 дни.

Постѣпили сѣ две питання до г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве: едното отъ народния представителъ г. Стоянъ Омарчевски — относно повикването на известни жители на гр. Ломъ въ помѣщеніето на околийското управление, да се разписватъ презъ всѣки два часа, и второто отъ народния представителъ Йорданъ Абаджиевъ — относно насилственото снимане отъ влада делегатитѣ на всички дружби отъ Орѣховска околия, за конгреса на Българския земеделски народенъ съюзъ, отъ административнитѣ органи на Орѣховското околийско управление.

Тия питання ще бѣждатъ изпратени на г. министра, за да отговори.

Присѣстваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — **продължение разискванията по отговора на тронното слово.**

Има думата народниятъ представителъ г. Христо Калайджиевъ.

Х. Калайджиевъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въ отговора на тронното слово правителството не ни казва нищо. И това не е случайно. Правителството на Сговора, оплетено въ противоречия — резултатъ на неговата противонародна политика — бидейки въ невъзможностъ да даде отговоръ на многобройнитѣ въпроси, които животътъ му налага за разрешение, е все повече и повече въ пасивъ, и не е случайно, дето то не ни казва нищо въ отговора на тронното слово. То и фактически нищо не може да каже, защото това, което би могло да каже, е негодно да го каже. Единствената фраза, отъ която се състои отговорътъ на тронното слово, е обикновена куртоазия, която се употребява въ международния животъ.

По стопанскитѣ въпроси, които вълнуватъ днесъ страната, правителството е спокойно. На кризата, за която се говори отъ всички страни, отъ всички конференции на стопански съсловия, правителството гледа като на нѣщо случайно, като на нѣщо временно, като на нѣщо, което се дължи на лошитѣ посѣви отъ миналата година — така поне се обясни отъ г. г. министритѣ въ последнитѣ дни.

Кризата, обаче, г. г. народни представители, е дълбока и тя все повече и повече се задълбочава; тя се дължи на стопанската политика на Сговора и почва наскоро отъ неговото дохождане на властъ. Тая криза днесъ се характеризира съ многобройнитѣ фалити отъ голѣмъ мащабъ, които ставатъ отъ день на день по-многобройни. Че тази криза не е случайна и че почва наскоро отъ дохождането на Сговора на властъ, показва увеличението на фалититѣ и протестиранитѣ полици, отъ 1924 г. насамъ. Така, напр., обявени несъстоятелности презъ 1924 г. имаме 60, презъ 1926 г. тѣ ставатъ вече 113, за 1927 — 128, безъ даннитѣ за два окръга. Протестирани записи за 1924 г. има крѣгло 123 хиляди, за 1925 г. — 154 хиляди, за 1926 г. — 206 хиляди, за 1927 г. — 200 хиляди.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Отде си взелъ тия цифри, г. Калайджиевъ?

Х. Калайджиевъ (раб): Тѣ сѣ взети отъ статистиката. — Вие виждате, какъ несъстоятелноститѣ и протестиранитѣ полици постоянно нарастватъ и, следователно, какъ кризата постепенно се задълбочава и се разширява и че тя не почва така, както искатъ да я обяснятъ г. г. министритѣ — отъ тази година и то като резултатъ на лошитѣ посѣви отъ миналата есенъ.

Днесъ, г. г. народни представители, еснафи, търговци, индустриалци, всички пицятъ, затова, защото липсва оборотъ, за да пласиратъ своитѣ стоки, затуй, защото не сѣ въ състояние да посрещнатъ своитѣ задължения.

Банкитѣ, за да спасятъ себе си отъ това положение, спиратъ кредита и въ резултатъ на това, безсъмнено, кризата се увеличава, поради липса на пари въ пазара. А оборотътъ, г. г. народни представители, намалява, защото е намалена консомативната способност на маситѣ. Така обясни и г. министър-председателят — намаляването на оборота се дължи на намалената консомативна способност на маситѣ, а последната той иска да обясни съ лонитѣ есенни посѣви отъ миналата година.

Т. Кожухаровъ (д. сг): А ти какъ я обяснявашъ?

Х. Калайджиевъ (раб): Тая намалена консомативна способност се дължи на стопанската политика на Сговора, която се следва отъ него още отъ идването му на власт — възстановяването на буржоазното производство за смѣтка на маситѣ.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Това е съвсемъ неясно.

Х. Калайджиевъ (раб): Съвършено ясно е.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Това даже и Карлъ Марксъ не може да го разбере.

Х. Калайджиевъ (раб): Азъ и миналата година, пакъ въ речта си по отговора на тронното слово, казахъ, че буржоазното производство е възстановено за смѣтка на маситѣ.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Какво искашъ да кажешъ съ това?

Х. Калайджиевъ (раб): Че буржоазното производство е възстановено за смѣтка на залька на маситѣ, за смѣтка на ежедневно обедняващото население, въ резултатъ на което тѣ не могатъ да купуватъ, . . .

Т. Кожухаровъ (д. сг): Никакъ не е ясно. Това не мога да го разбера.

Х. Калайджиевъ (раб): . . . и се създава тая стагнация въ оборота.

Е. Колевъ (д. сг): Нѣма такъвъ терминъ въ „Капитала“. Марксъ не е писалъ такова нѣщо.

Х. Калайджиевъ (раб): Прекаленото намаляване на оборота и кредита презъ настоящата година потвърждава тия мои мисли.

Че намалената консомативна способност на маситѣ не е признакъ само на тая година и че тя все повече и повече намалява отъ година на година, ще ви посоча нѣколко данни. Така, напр., презъ 1926 г. е била консомирана захаръ сръгъло 28 милиона килограма, презъ 1927 г. — 25 милиона килограма, значи съ 3 милиона килограма минусъ.

Е. Колевъ (д. сг): Яли сж бомбони!

Х. Калайджиевъ (раб): Презъ 1926 г. сж били консомирани сръгъло 5 милиона килограма тююнъ, презъ 1927 г. — 1 милиона килограма, значи съ 1 милионъ килограма минусъ.

Солъ. Презъ 1926 г. — 62 милиона килограма, презъ 1927 г. — 57 милиона килограма, значи минусъ 5 милиона килограма.

Оризъ. Презъ 1926 г. — 10 милиона, презъ 1927 г. — 9 милиона килограма.

Тия цифри очевидно потвърждаватъ моята мисълъ, че намалената консомативна способност на маситѣ не е явление само отъ тая година, както искатъ да обяснятъ отъ тая маса (Сочи министерската маса), а че почва отъ много по-рано, че това намаляване на консомативната способностъ се повече и повече се увеличава, че кризата все повече се задълбочава.

Министър-председателъ А. Липчевъ: Ти свърши съ 1927 г. Продължи и за другитѣ години. Кажи и за 1928 г.

Х. Калайджиевъ (раб): Самиятъ фактъ, че кризата тая година е още по-остра, потвърждава тая моя мисълъ.

Маситѣ, г. г. народни представители, . . .

И. Бомбовъ (д. сг): Кон маси, министерскитѣ ли?!

Х. Калайджиевъ (раб): . . . не си дояждатъ, не се дообличатъ не защото есеннитѣ посѣви отъ миналата година сж били зле, а затуй, защото чрезъ стопанската политика на Сговора тѣхнитѣ трудъ се ограбва. Тѣхнитѣ трудъ се ограбва първо чрезъ тежкитѣ данъци.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Ще докараме Троцки да я оправи.

Т. Кожухаровъ (д. сг): (Къмъ Х. Калайджиевъ) Ти даже и не си давалъ трудъ да разяснявашъ това, което говоримъ. Просто каточе-ли ти е написано отъ нѣкого това, и ти си дошелъ тукъ само да го прочетешъ. Наля трѣбва да ни пояснишъ какво искашъ да кажешъ?

Х. Калайджиевъ (раб): Ясно е.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Трѣбва да обяснишъ какво искашъ да кажешъ. Може да е вѣрно нѣщо отъ това, което казвашъ, но трѣбва да го обяснишъ. Азъ те питамъ: защо се е намаляла консомативната способностъ, а ти не можешъ да обяснишъ.

Х. Калайджиевъ (раб): Моля, моля, почакай и ще ти стане още по-ясно!

Т. Кожухаровъ (д. сг): Каточе-ли си излѣзълъ на трибуната само да издекламирашъ речта си като нѣкое стихотворение и да се свърши работата.

Х. Калайджиевъ (раб): Азъ казвамъ, че консомативната способност на маситѣ се е намаляла, но не затова както обясняватъ отъ тия маси (Сочи министерскитѣ маси), а защото се ограбва трудътъ на селскитѣ и работнически маси.

П. Гаговъ (д. сг): Ограбване на труда ли? Какъ става това?

Х. Калайджиевъ (раб): Азъ казахъ, че тѣхнитѣ трудъ се ограбва преди всичко чрезъ тежкитѣ данъци, частъ отъ които отива въ ржцетѣ на чужди капиталисти чрезъ плащане на репарации и други задължения, и частъ — въ ржцетѣ на наши капиталисти чрезъ подпомагането имъ чрезъ разнитѣ привилегии, които имъ се даватъ.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Този юрнекъ е много остарѣлъ. Дайте нѣкой по-новъ!

Х. Калайджиевъ (раб): Произведенията на земеделъца, г. г. народни представители, се взематъ почти на безценица. Известна е историята съ тютюна и цвеклото.

Т. Христовъ (д. сг): Най-безобразно лъжешъ! Тютюнитѣ отъ две години насамъ иматъ една по-висока цена, отколкото презъ 1922 г.

Х. Калайджиевъ (раб): Азъ ви говоря факти.

Т. Христовъ (д. сг): Азъ ти казвамъ, че презъ последнитѣ две години тютюнитѣ иматъ по-висока цена, отколкото презъ 1922 г.

Х. Калайджиевъ (раб): А не трѣбва да се забравя, че тютюнътъ и цвеклото сж две култури, които въ значителна степенъ следъ войната измѣстиха производството на зърненитѣ храни.

Положението на зърненитѣ храни сжщо така не е по-добро. Експортторитѣ, които така усърдно помагаша на 9 юний, които така усърдно проповѣдваха необходимостта отъ свободната търговия, чрезъ които щѣлъ да поевтинѣе животътъ, сжщо така усърдно действаха за премахването на консорциума, за да се открие широкъ просторъ за тѣхната спекулация. И това стана.

Т. Христовъ (д. сг): Сега житото по-скѣпо ли е нѣмъ по-евтино?

Х. Калайджиевъ (раб): Следъ малко ще чуете.

Е. Колевъ (д. сг): Консорциумъ ли искашъ да има пакъ? По-скѣпо ли е животътъ сега или по-евтинъ?

Х. Калайджиевъ (раб): Следъ малко ще Ви кажа.

Г. г. народни представители! Работническиятъ трудъ, както и работническиятъ заплати не сж били никога по-зле

отъ сега. Азъ ще ви посоча само единъ примѣръ, който ясно ще илюстрира положението за този, който иска да разбере. Преди 9 юний работниците въ мелница „София“ сѣ получавали годишно 14 заплати и единъ човалъ брашно; веднага следъ 9 юний имъ се отнематъ двестъ допълнителни заплати, човалтъ брашно, а заедно съ това заплатата имъ се намалява съ 35%. Това става почти съ всички професии, съ работниците отъ всички производства.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Отъ една софийска фабрика не можете да правите заключение и за други фабрики, които се намиратъ подъ изключителенъ режимъ. Защо говорите глупости?

Х. Калайджиевъ (раб): Най-добро доказателство, че трудътъ на работниците е зле поставенъ, че заплатитъ на работниците сѣ ниски, е фактътъ, че стачките все повече ставатъ многобройни, все повече се разширяватъ и ставатъ масови. Чрезъ тия стачки работниците се стремятъ, безъ съмнение, да подобрятъ условията на своя трудъ, да подобрятъ своитъ заплати и да ги изравнятъ засега поне наравно съ онѣзи, които сѣ получавали преди 9 юний. Това бѣше целта както на тютюневитъ, така и на текстилнитъ работници при стачките, които тѣ правиха.

Срѣдната заплата на физическия наемни работници днесъ не надминава 50 л. А като се взематъ предъ видъ безработнитъ дни, които се случватъ за всички работници отъ всички професии, защото безработицата е обща, тая срѣдна работническа заплата въ никой случай не надминава 40 л. Поради тая ниска надница, работниците сѣ принудени да пращатъ на работа своитъ жени и деца, по възможностъ повече членове отъ своитъ семейства, за да се добие необходимото за преживяване на семейството, а въ резултатъ се получава това, което имаме — масово приложение на женския и детския трудъ въ нашето производство. Идете въ тютюневото производство, идете въ текстилното производство и ще се уверите, какъ масово е приложенъ женскиятъ и детски трудъ.

Г. г. народни представители! Съ 40 л. надница, при постоянна увеличаващата се скѣпотия, какво може да се купи? Ето обяснението за намаляването на консомативната способностъ на масата. Преди войнитъ съ 2 л. златин, срѣдна надница на работника, можеше да се купи 1 кгр. хлѣбъ, 1 кгр. сирене, 1 кгр. месо; днесъ съ 40 л., срѣдна надница на работника, не може да се купи нито 1 кгр. сирене.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Интересно е, че сега се хвали това, което е било преди войнитъ. Вие принавате, както преди войнитъ е имало една такава добра надница отъ 2 л. златин. Азъ не зная какво бѣше тогава, но зная, че и тогава, както и сега, вие страшна гюрултия вдигахте, че народътъ вече мре отъ гладъ!

Х. Калайджиевъ (раб): Вѣрно е, че и тогава вдигахме гюрултия, защото работниците въобще винаги сѣ били зле. Но отъ зле има и по-зле.

Т. Христовъ (д. сг): Искате земеделците да продаватъ скѣпо житото, а работникътъ да яде евтинъ хлѣбъ. Че какъ може тая работа?

Х. Калайджиевъ (раб): Че скѣпотията при тия намаления на надницитъ е голѣма и че тя расте следъ 9 юний, показва фактътъ, че по-рано килограмътъ сирене бѣше 30 л., а сега е 50 л., по-рано килограмътъ хлѣбъ бѣше 4 л., а сега е 8 л.

Т. Христовъ (д. сг): Хлѣбътъ ли? Нали казвашъ, че житото е евтино? Какъ може тогава хлѣбътъ да е скѣпъ? Нали плащашъ, че земеделецътъ продавалъ евтино своитъ произведения? А сега разправяшъ, че хлѣбътъ билъ по-скѣпъ! Я обясни тая работа! Отъ евтино жито какъ може да произлѣзе скѣпъ хлѣбъ? Я развий тая нова Карлъ-Марксова теория: евтино жито да се продава, а скѣпъ хлѣбъ да се купува!

Х. Калайджиевъ (раб): Търговцитъ и занаятчиитъ, г. г. народни представители, предлагатъ своитъ стоки, работниците иматъ нужда отъ тѣхъ, обаче нѣматъ достатъчно срѣдства да купуватъ и, поради туй, първитъ все повече чувствуватъ кризата. Лошото положение на работниците вие, г. г. народни представители отъ болшинството, никога не сте го признавали, обаче дойде единъ моментъ, когато, подъ натиска на масовата стачка на тютюневитъ и текстилнитъ работници, вие го признахте. Но го признахте само

подъ натиска на борбата, признахте го, само за да разслабите тази борба, защото безъ вашата намѣса сигурно работниците биха извоювали по-добри придобивки.

Т. Христовъ (д. сг): Вие имъ давахте акълъ. Какво да правимъ?

Х. Калайджиевъ (раб): Въ всѣка по-малка стачка, кждето нѣма масово проявление, полицията безцеремонно се намѣсва, за да потуши стачката, за да ѝ попрѣчи, за да ѝ удуши и, следователно, косвено да се прави прѣчка на хода на борбата за подобрене положението на работниците и да се направи услуга на капиталиститъ.

Т. Христовъ (д. сг): Вие трѣбва да благодарите на Сговора за резултатитъ отъ тази стачка, защото той поддържаше надницитъ на работниците.

Х. Калайджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Поддържайки обедняването на маситъ съ своята стопанска финансова и вътрешна политика...

Т. Кожухаровъ (д. сг): Тебъ не ти ли е известно, че въ Русия стачките сѣ забранени? Защо тамъ нѣма стачки? Я обяснете това нѣщо!

Х. Калайджиевъ (раб): Защото въ Русия управляватъ работническите организации — тѣзи, които правятъ стачки. Какъ ще правятъ въ Русия работниците стачки, когато тѣ се самоуправляватъ?

Т. Кожухаровъ (д. сг): Ами като не имъ стигатъ надницитъ?

П. Гаговъ (д. сг): И тамъ има гладъ.

Е. Колевъ (д. сг): Ами като мратъ отъ гладъ?

Т. Кожухаровъ (д. сг): Тамъ застрелватъ тѣзи, които правятъ стачка.

Нѣкой отъ сговориститъ: Троцки работникъ ли е?

Е. Колевъ (д. сг): Ами Сталинъ отличенъ работникъ ли е?

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Моля, г-да!

Х. Калайджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Поддържайки обедняването на маситъ съ своята стопанска финансова и вътрешна политика, по силата на своя производъ, Сговорътъ се надѣва за изходъ отъ положението главно въ две направления: въ рационализациата на производството и въ облекчениата по репарационния въпросъ. Рационализациата у насъ се проявява главно въ нѣколко системи на работа: работа на акордъ, въ извънредни часове и чрезъ танцими, които, всички вкувомъ, водятъ следъ себе си нарушение на 8-часовия работенъ день.

Но рационализациата въ очитъ на работника не е нищо друго, освенъ поставянето му въ положението на конь който, когото го купуватъ, чорбаджията му гледа зѣбнитъ. Нейниятъ смисълъ е: максимумъ резултати и минимумъ разходи. А последното за работника значи повече трудъ и по-малка заплата. Резултатитъ ѝ сѣ: голѣмото физическо изтощение силитъ на работника, което не може да се навакса съ нищожното увеличение въ заплатата на работника, намаление на срѣдната дължина на живота, поради усиленъ трудъ, и увеличение на безработицата.

Безработицата у насъ е единъ фактъ, който отъ нѣколко години насамъ постоянно съществува и който все повече се увеличава — нѣкой път повече, нѣкой път по-малко. И грядитъ на правителството къмъ този фактъ сѣ почти никакви. Законътъ, който предвижда подпомагане безработнитъ, е фактически анулиранъ съ едно окръжно на Министерството на търговията, съ което се предписва да се даватъ помощи само на онѣзи работници, на които работата не е сезонна и които сѣ масово уволнени. А, питамъ вие азъ, при нашето дребно производство, къде може да има масово уволнение и при нищожнитъ заплати, които получаватъ работниците, какъ могатъ да направятъ нуждитъ съствавания, за да могатъ да се издържатъ презъ онзи сезонъ, когато има безработица въ производството? Очевидно, тѣ се излагатъ на страшна мизерия и на гладуване, което се отразява и върху стопанския животъ.

По репарационния въпросъ, ...

Т. Кожухаровъ (д. сг): Ха, сега сме на въпроса вече!

Х. Калайджиевъ (раб): . . . г. г. народни представители, Сговорътъ търпи . . .

Е. Колевъ (д. сг): Поражение.

Х. Калайджиевъ (раб): Да! — . . . поражение.

Е. Колевъ (д. сг): То се знае!

Х. Калайджиевъ (раб): Българската буржоазия, по-голямата частъ отъ която днесъ е сплотена около Сговора, . . .

Т. Кожухаровъ (д. сг): Ти националлибералитъ не ги ли признавашъ за буржоазия?

Х. Калайджиевъ (раб): . . . следъ като направи сума дългове, за да подготви войната, и следъ като взе властта чрезъ 9-юньския превратъ, остави се на благоволенieto на онѣзи, които ни наложиха насилническия договоръ за миръ, чрезъ който заробиха Македония, Тракия и Добруджа . . .

Т. Кожухаровъ (д. сг): Ха!

Х. Калайджиевъ (раб): . . . и ни наложиха репарациитъ.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Ха!

Х. Калайджиевъ (раб): Или, по-право, Сговорътъ дойде на властъ съ подкрепата, ако не на всички, то поне на нѣкои отъ онѣзи империалистически сили, които ни наложиха насилническия договоръ за миръ, именно, за да си гарантиратъ по-сигурното изплащане на репарациитъ. Надеждитъ за облекчения по репарациитъ, още повече за премахването имъ, въ името на хуманността, за която често се приказва, сж една безсмислица или, най-малкото, една дипломатическа фраза, казвана, когато нѣма какво друго да се каже.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Така!

Х. Калайджиевъ (раб): Обществото на народитъ, което вие искате да го представите за олицетворение на съвѣстта, на цивилизацията, нито се е занимало, нито има намѣрение да се занимава съ този въпросъ, като запазва за себе си правото да се занимава съ хигиенически и културни въпроси, както и съ благотворителностъ! Надеждитъ за използване противоречията между империалистическитъ сили за облекчения по репарациитъ се натъкнаха на еднородното решение въ Хага, подъ натиска на социалдемократата Сноуденъ, само по отношение на германскитъ репарации, за тѣхното разпредѣление между силитъ-победителки и то съ смѣтка на малкитъ държави. Оставатъ надеждитъ — за които не се говори, обаче, които сж фактъ — срещу готовността за борба противъ Съветския съюзъ, да се разреши благоприятно репарационниятъ въпросъ, но тия надежди се натъкватъ на такова разрешение на репарациитъ, което да държи българския народъ при положението на ни живъ, ни умрѣлъ, въ едно положение на недоождане.

Отъ друга страна, г. г. народни представители, такова разрешение на репарационния въпросъ, срещу едно угодничество къмъ империалистическитъ сили и противъ Съветския съюзъ, . . .

Т. Кожухаровъ (д. сг): Внимавай да не ги разсърдишъ.

Х. Калайджиевъ (раб): . . . благодарение на което германското правителство ламира и печели успѣхи, благодарение на което Турция успѣ да обърне въ парцалъ хартия всички насилнически договори и което е единъ стожеръ и надежда на всички победи и малки народи, е едно дезертиране отъ изпълнение на обществения дългъ, е едно пренебрежение на народнитъ интереси, една *par excellence* противонационална политика.

Българскиятъ трудовъ народъ, г. г. народни представители, е решително противъ репарациитъ, защото преди всичко отъ неговия гърбъ тѣ се смъкватъ, за да бждатъ плащани. Обаче той не си прави илюзии и знае, че борбата противъ репарациитъ е неминуемо свързана съ борбата противъ империализма.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Има ли нѣкой, който да не е противъ репарациитъ?

Х. Калайджиевъ (раб): И на тая база той трѣбва да търси своитъ приятели и съюзници. Той трѣбва да ги търси въ лицето на всички онеправдани народи, въ лицето на всички малки държави, въ лицето на всички искрени привърженици на борбата противъ империализма. И скоро ще дойде денятъ, когато трудящиятъ свѣтъ въ България ще се види сплотенъ и когато, повелъ една енергична борба противъ репарациитъ, той ще каже, че нѣма да плаща репарации, като резултатъ на войнитъ, нѣма да плаща и дългове, сключени за подготовка на войнитъ.

Е. Колевъ (д. сг): Да живѣе Съветска Русия!

Х. Калайджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Тая стопанска политика дава и съответната вътрешна политическа картина. Въ резултатъ на нея социалната база на Сговора все повече се стѣснява въ кръга на банкеритъ и бюрократитъ.

Е. Колевъ (д. сг): А най-много тѣ пострадаха.

Х. Стояновъ (д. сг): Тѣ сж най-недоволнитъ.

Х. Калайджиевъ (раб): Търговско-индустриалниятъ свѣтъ, който съ такъвъ ищахъ посрещна 9-юньския превратъ, все повече се оттегля въ опозиция, което най-ясно се вижда отъ резултатитъ отъ изборитъ въ градоветъ и по-големитъ села. Успѣхитъ въ затѣненитъ краища и села, които получава Сговорътъ, не сж нищо друго освенъ изборни машинации и резултатъ на полицейски камшиктъ.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Хичъ не ни жалишъ бре! Рекълъ си да ни изядешъ и това си е!

Х. Калайджиевъ (раб): Не сте за жалене. Това обществено разложение въ Сговора създава и партийното разложение въ него, . . .

Е. Колевъ (д. сг): Ха, сега го набута!

Х. Калайджиевъ (раб): . . . което се изразява въ разногласия, въ конспирации помежду имъ и въ готвене на преврати.

Т. Христовъ (д. сг): Това е ново откритие!

Х. Калайджиевъ (раб): Паралелно съ това ние сме свидетели на съществуването на фашистки организации, . . .

Е. Колевъ (д. сг): Кѣде бе, въ Сговора ли?

Х. Калайджиевъ (раб): . . . които свободно се организиратъ, които свободно се въоръжаватъ и свободно проповѣдватъ своитъ идеи . . .

П. Гаговъ (д. сг): И се приближаватъ до васъ.

Х. Калайджиевъ (раб): . . . и въ чинто паради участватъ и официални лица. Отношенията на Сговора къмъ тия организации сж такива, че той гледа на тѣхъ като на свои подчинени.

П. Гаговъ (д. сг): Много сте се подплашили.

Х. Калайджиевъ (раб): И когато вие отъ тукъ често пѣти обичате да надавате викове срещу нѣкогашната оранжева армия на Земледѣлския съюзъ, забравяте, че сега съществува една черна армия, чрезъ която се дава възможностъ на разни декласирани елементи да носятъ пишола на пояса и да заплашватъ и тормозятъ работническитъ и земледѣлскитъ дейци.

Е. Колевъ (д. сг): На едро приказвашъ, бай Христо!

Т. Кожухаровъ (д. сг): И вие бѣхте забъркали една каша съ комсомолитъ. Кой ги каращиса тия момчета, та сега ги сждятъ и разкарватъ по сждилищата, а ти държишъ речъ тукъ? Не сж ли твои адепти?

Х. Калайджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Тая картина става още по-черна, като се вземе предъ видъ, че председателътъ на Камарата г. Цанковъ не опровергава, че е билъ заплашванъ; като се вземе предъ видъ писмото на г. Д. Велчевъ; като се вземе предъ видъ, че азъ отъ две години насамъ три пѣти съмъ заплашванъ . . .

Е. Колевъ (д. сг): Кой те заплашва?

Х. Калайджиевъ (раб): . . . и по-миналата зима едва ли не ми взеха мърка на боя; като се има предъ видъ, че Аврамъ Стояновъ е билъ сѣщо така заплашванъ да не разправя много, че ще го взематъ дяволитъ. Става ясно, че писаното въ в. „Знаме“ не е лишено отъ реално съдържание — какво днесъ животътъ на общественитъ дейци у насъ е въ рѣцетъ на разни конспиративни организации.

Т. Христовъ (д. сг): Хеле твоятъ животъ най-много, понеже си опасенъ!

Х. Калайджиевъ (раб): Характерна черта, г. г. народни представители, за вътрешното положение е нахлуването на емигранти отъ Сърбия.

Е. Колевъ (д. сг): Ха така, Дочо Узуновъ, напримѣръ!

Х. Калайджиевъ (раб): Масата емигранти въ Сърбия сѣ противъ това нахлуване — което ясно се вижда отъ миналогодишнитъ резолюции, изпращани до правителството и до партийнитъ вестници въ нашата страна. Правителството въ това отношение сѣщо си има своитъ отговорности. Тия отговорности се изразяватъ преди всичко въ становището му по въпроса за амнистията. Завърнали се отъ Сърбия емигранти сѣ ми разправяли, че тѣ тамъ сѣ били въ ужасно тежко положение, което става особено тежко за ония, които не се поддаватъ на влиянието на сръбскитъ шовинистически клики. Действително, емигрантитъ, въ своето болшинство, не се поддаватъ на онзи натискъ, обаче възможността да се намѣрятъ такива, които да се поддадатъ, е голѣма. Политиката на Сговора по отношение амнистията е такава, че не дава възможност на емигрантитъ да се завърнатъ, и сѣ това косвено то влошава тежкото имъ положение, което се използва отъ сръбскитъ шовинисти, които търсятъ между тѣхъ свои агенти.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Какво плещишъ за амнистия? Преди два месеца ти гласува противъ амнистията, а сега говоришъ за амнистия. Имай малко логика!

Т. Христовъ (д. сг): Виждъ какво ти казва Кънчо Милановъ!

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Ти гласува противъ амнистията.

Х. Калайджиевъ (раб): Вие не дадохте пълна амнистия, а правихте игра на амнистия.

Т. Христовъ (д. сг): Защото не дадохме амнистия на Дочо Узуновъ!

Х. Калайджиевъ (раб): Миналата година се бѣха завърнали нѣколко политически емигранти отъ Съветска Русия. И какво стана? Държатъ ги въ Дирекцията на полицията нѣколко дни, пращатъ ги въ Кърджали, кждето сѣ били лишени отъ възможностъ за прехрана и работа, и сѣ били принудени пакъ да избѣгатъ.

Е. Колевъ (д. сг): Какво искашъ бе, на служба ли да ги назначимъ?

Х. Калайджиевъ (раб): Искамъ, като се завърнатъ, да имъ се гарантира спокойствие, защото иначе, естествено е, че тѣ не смѣятъ да се върнатъ. (Възражения отъ сговориститѣ)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тѣ го иматъ тукъ. Ти знаешъ много добре; ти знаешъ и нѣщо повечко.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Кажи на Коларовъ да имъ даде този съветъ, а не да говоришъ тукъ противъ амнистията. Малко логика, малко човѣщина!

Х. Калайджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Нападенията, които направи Дочо Узуновъ, показватъ действително, че Дочо Узуновци сѣ агенти на сръбската буржоазия и на сръбскитъ шовинисти. Тия агенти сѣ своитъ действия фактически подпомагатъ реакцията у насъ. Обаче забележително е, че властѣта не може да се справи съ тѣхъ. Това показва, че народнитъ маси у насъ сѣ отдалечени отъ властѣта; това само показва, че маситѣ сѣ за революцията, защото за действията на Дочо Узуновъ не сѣ нуждни маси, а нѣколко ятаци и познаване мѣстността.

Обаче това показва ясно безучастието, индиферентността на маситѣ въ това отношение, които качели се рѣководятъ отъ правилото: „Не чухъ, не видѣхъ“.

Е. Колевъ (д. сг): Не си си научилъ добре речѣта.

Х. Калайджиевъ (раб): Това, което увеличава анархията въ нашата страна, сѣ и взаимнитъ изстребления въ македонскитъ сръди, които се дължатъ на лошата практика — да не се търпи свободно мнение въ тѣхнитъ сръди и да се прибѣгва до парабела при разрешаване на разногласията. Обаче, г. г. народни представители, македонското движение, като национално, безъ съмнение, не може да успѣва, освенъ когато то е масово, когато то е народно. А, ако е една масова, една народна организация, не може да нѣма различни мнения и различни разбираня. Македонскитъ борци въ миналото имаха една осветена практика, която се състоеше въ туй: да се дава свобода на мнението на всички искрени привърженици на автономния принципъ и, сплотени около този принципъ, да водятъ заедно безпощадна борба срещу всички онѣзи, които искатъ тѣй или иначе присъединяването на Македония къмъ нѣкоя отъ балканскитъ държави.

Правителството, г. г. народни представители, виждайки гладни стомаситѣ на маситѣ, опасявайки се отъ последствията, се отнася съ недовѣрие къмъ тия маси. То е избрало пътя на систематичния и безогледенъ тероръ къмъ тѣхъ, осъбено къмъ работническитъ организации. Вие знаете, че съществуватъ нѣкакви работнически организации, обаче азъ ще ви кажа, че тѣхъ искатъ да направятъ единъ балсамиранъ трупъ, който е нуженъ на правителството, за да парадиратъ демокрация предъ чуждия свѣтъ. На тия организации фактически абсолютно никакъвъ публиченъ, никакъвъ организационенъ животъ не се позволява и всѣки опитъ за проявление въ това отношение на работничитъ струва разкарвания, побоища, арести, глоби, интернирвания и процеси. Въ маса мѣста въ страната на тия организации не се позволява да иматъ клубове, а тамъ, кждето иматъ такива, не се позволява на работничитъ да се събиратъ вътре. Специално за тритѣ голѣми градове: София, Пловдивъ и Варна, има малко по-друга тактика, която се изразява въ туй, че полицията тамъ постѣпва, както ѣ скимне. Вестничитъ на тия организации систематически се цензуриратъ, която цензура продължава цѣли седмици, а напоследѣтъ почна и цѣли месеци. Пуска се позивъ за даденъ случай. Позивътъ се обявява за конфискуванъ и маса свѣтъ въ свръзка съ това се арестува и следъ месецъ, два, три се извиква централата на организациитъ да си вземе позива и пуска въ арестуванитъ въ свръзка съ позива. Маса сѣ случаитъ на единични побоища надъ работници, за да ги принудятъ да се откажатъ отъ работата за преуспѣването на тия организации. Завеща се процесъ въ даденъ случай, задържатъ се десетки хора, държатъ се въ затворитъ съ месеци и следъ туй се държи постановление за прекратяване на процеса и освобождаване на арестуванитъ. Всички тѣхни протести и оплаквания предъ прокурора сѣ удряли на камѣкъ и обикновено имъ се отговаря, че това не е тѣхна работа, а полицейска работа. Г. министъръ-председателъ и министъръ на вътрешнитъ работи често е приемалъ работнически делегации, обаче, при оплакването имъ за всичко туй, което излагамъ тукъ, никога не е далъ единъ ясенъ и опредѣленъ отговоръ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Всички, които сѣ идвали при мене, не сѣ посочвали конкретно, че тѣ иматъ затворени отъ полицията другари повече отъ 10 дена.

Х. Калайджиевъ (раб): А, а!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Сѣдебната властъ се разправя съ тѣхъ. Полицията ги предава на сѣдебната властъ и сѣдебната властъ си гледа работата.

Х. Калайджиевъ (раб): Преди всичко тѣ сѣ депозирали маса изложения, въ които се описватъ подробно фактитѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Казвамъ ти и азъ факти.

Х. Калайджиевъ (раб): А нашата група е депозирала десетки питания, въ които излага все такива оплаквания и конкретни случаи, обаче вие сте отговорили само на две-три и сѣ тѣзи отговори сте насърдчавали полицията.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Трѣбва да съмъ ималъ осъзнаване.

Х. Калайджиевъ (раб): Преминавала е тоя въпросъ съ мълчание и опозицията, когато той се е повдигалъ

тукъ, въ пленума. Ние смѣтаме, че правителството и Народното събрание дължатъ да отговорятъ на въпроса: по силата на какво на съществуващитъ работнически организации, неразтурени по ождебенъ редъ, имъ се отнема всѣкакво право на животъ?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: По силата на закона за защита на държавата и на телеграмата, която, съжالياвамъ, че не нося въ джоба си, получена отъ международната организация за Изтокъ въ Берлинъ, гдето ще видите къмъ какво насърдчаватъ тия свободни синдикати и тия, които сега ги съдятъ. Съжالياвамъ, че нѣмамъ сега телеграмата. Ще я донеса, за да я видите.

Х. Калайджиевъ (раб): Вие все за телеграми сте разправяли тукъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Азъ пратихъ телеграмата на съда, за да я има предъ видъ.

Т. Христовъ (д. сг): Натѣпкаха ли ти самара, Христо?

Х. Калайджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Това не е за пръвъ пътъ: винаги къмъ такива диверсии се прибѣгва, когато правителството се постави натѣсно. За насъ отговорътъ на тоя въпросъ е ясенъ: въ слѣдъя се упражнява една езунтска диктатура въ полза на капиталитѣ.

П. Гаговъ (д. сг): Кажу какво е въ Русия.

Х. Калайджиевъ (раб): Въ Русия честно и почтено заявяватъ, че има пролетарска диктатура.

П. Гаговъ (д. сг): Въ България има парламентарно управление, нѣма чека.

Е. Колевъ (д. сг): Бай Христо! Чека ако искашъ, и чека ще ти направимъ.

Х. Калайджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Въ тоя моментъ се съдятъ 52 души работници, защото се подозиратъ, че иматъ комунистически идеи и че съ правили опитъ да създадатъ комунистическа организация.

Е. Колевъ (д. сг): Това е съдебенъ въпросъ. Какво занимавашъ Народното събрание?

Х. Калайджиевъ (д. сг): При полицейското дирене тѣ сѣ били подложени на страшна инквизиция, която имахъ случай подробно да изложу въ едно питане до г. министъръ-председателя. Азъ не зная дали сте ходили въ съда, за да чуете ужаситѣ, които разправятъ подсъдимитѣ. Има хора бити по 7, по 13 пѣти, бити до припадане, има строшени рѣще и крака. Идете да чуете за ролята на стола въ инквизициитѣ.

Е. Колевъ (д. сг): Аврамъ Стояновъ приказва ли такова нѣщо?

П. Гаговъ (д. сг): Киселинчевъ това ли разправя, или точно противното?

Х. Калайджиевъ (раб): Политическитѣ затворници сѣ подложени въ затвора на единъ режимъ много по-лошъ, отколкото криминалнитѣ затворници.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Това е мръсна клевета! Вие ходили ли сте въ затвора, за да видите при какви условия сѣ поставени? Завчера поканихъ вашия другаръ, френския депутатъ комунистъ, да посети затвора. Той видѣ, че при добри условия живѣятъ затворницитѣ.

Х. Калайджиевъ (раб): Не е ли вѣрно, че за една гладна стачка, за едно непоздравляване на надзирателя, за една пѣсенъ затворницитѣ се карциратъ за десетки дни и се лишаватъ отъ външна храна и свиждане съ месеци?

Е. Колевъ (д. сг): Не те е срамъ! Лъжешъ министра въ очитѣ.

Г. Драгневъ (з. в): (Казва нѣщо)

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: (Къмъ Г. Драгневъ) Можешъ много скоро да отидешъ и ти тамъ.

Г. Драгневъ (з. в): Мога да отида.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Имамъ доста нѣщо подъ рѣка.

С. Мошановъ (д. сг): (Къмъ Г. Драгневъ) Ама вие взехте и да заплашвате ли? Това е много голѣмъ куражъ! Добре, добре! Това показва, че действително трѣбва да се обрѣща другата страна.

К. Томовъ (з): Старата?

С. Мошановъ (д. сг): Разбира се. Защото вмѣсто примирение, той заплашва, че на същото мѣсто ще отиде и министърътъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Защото съмъ изпълнявалъ законитѣ!

Г. Драгневъ (з. в): Ние сме го изпитали.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: А, изпитали сте!

Е. Колевъ (д. сг): По-голѣмо нахалство има ли отъ това на Георги Драгневъ!

Т. Христовъ (д. сг): Голѣмъ турлакъ си, бай Георги.

Х. Калайджиевъ (раб): Не затвори и карцери сѣ нуждни, а е нужно прекратяване на политическитѣ процеси, легализиране на Комунистическата партия, даване амнистия. Ако правителството смѣта, че има условия за развитието на тѣзи идеи, то никакви инквизиции не могатъ да спратъ това развитие. Ако пъкъ смѣта, че нѣма такива условия, то преследването е една безсмислена и безчовѣчна жестокость. Очевидно, г. г. народни представители, управляващитѣ нѣматъ идеи, за да се борятъ срещу тия идеи, защото тѣ ги проиграха въ войнитѣ и на 9 юний.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: (Къмъ Г. Драгневъ) Азъ имамъ едно писмо за Васъ.

Г. Драгневъ (з. в): А бе, 99 можешъ да имашъ!

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Едно.

Г. Драгневъ (з. в): За какво?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: За получаване на пари.

Г. Драгневъ (з. в): Ако е за получаване на пари, вие сте ме изпреварили. (Смѣхъ всрѣдъ лѣвницата)

Х. Калайджиевъ (раб): Преследването отива дотамъ, што се преследватъ и разни комитети, които искатъ да агитиратъ и работятъ противъ фашизма, противъ бѣлия тероръ или въ защита на Комунистическата партия — което не е престѣпление по никакъвъ вашъ законъ.

Т. Христовъ (д. сг): Нашиятъ е бѣлъ тероръ, а вашиятъ е червенъ, кървавъ.

Х. Калайджиевъ (раб): И преследванията на тази тѣхна дейность влачатъ следъ себе си сума арести, влачатъ следъ себе си сума побоища. Ето, преди нѣколко дни само отъ едно публично събрание противъ фашизма и терора сѣ били замѣкнати маса свѣтъ въ участъка и сѣ пребити даже мнозина, които сѣ нѣмали хаберъ — просто взети отъ улицата по подозрение, че сѣ участвували. Но въпрѣки нечувания тероръ, работническитѣ борби кипятъ.

Т. Христовъ (д. сг): Работницитѣ не ги закачае.

Х. Калайджиевъ (раб): Какво искашъ да кажешъ?

Т. Христовъ (д. сг): Мирнитѣ работници не ги закачае.

П. Гаговъ (д. сг): А такива провокатори като тебе.

Х. Калайджиевъ (раб): Че работническитѣ борби кипятъ, свидетелствува стачната вълна, готовността на работницитѣ да понасятъ побоищата, инквизициитѣ, ареститѣ и всичкия тормозъ, готовността да се намира всѣка седмица по единъ редакторъ на работническитѣ вестници, който да поема отговорность и да отива въ затвора, непрестаннитѣ процеси и пълнитѣ затвори. Идеитѣ на Работническата партия, г. г. народни представители, се носятъ въ въздуха и сплотяватъ пролетариитѣ.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Идентъ на вашата партия се носят по земята. Въ въздуха хичъ ги нѣма.

Х. Калайджиевъ (раб): Терорътъ надъ работническитѣ организации само ги увѣичава съ мъченически ореолъ и съ това тѣ ставатъ още по-привлѣкателни за пролетариитѣ.

Е. Колевъ (д. сг): Привлѣкателни сѣ червонцитѣ.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Още единъ пътъ да смѣнешъ да се бъркашъ въ стачки въ Хасково, ще видишъ!

Г. Желѣзковъ (раб): Какво се заканвашъ? Че ще го убиятъ ли?

Е. Колевъ (д. сг): Г. Калайджиевъ! Я кажи нѣщо по въпроса за червонцитѣ.

Х. Калайджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Вѣишно ние не сме добре съ съседнитѣ държави. Несе-риозно е да се говори за добри отношения съ сърбитѣ. Ако се избѣгва сериозенъ конфликтъ съ тѣхъ, то е само подъ давлението на великитѣ империалистически сили, които нѣматъ интересъ да допуснатъ такъвъ въ тоя моментъ. Гръцкото правителство е най-енергичното въ дейността си за възможно по-лошото разрешение на репарационния въпросъ. Не сѣ много по-добри отношенията ни и съ ромънското правителство. Общото международно положение се развива подъ знака на подготовката на война. Колкото и да се разправя за миролюбие, това е фактъ.

П. Гаговъ (д. сг): Така баба знае, така бае.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Започни отъ Китай!

Х. Калайджиевъ (раб): Тоя фактъ се потвърждава и отъ най-големитѣ фактори на буржоазната политика, като Хувъръ, Лойдъ Джорджъ, Мусолини и пр. Па и безъ да го признаватъ, фактитѣ го потвърждаватъ: военнитѣ бюджети, въоръженията, бойнитѣ сили сега сѣ много по-го-лѣми отколкото преди войната.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Фашистка ескадра бѣше въ Одеса и тамъ я посрещнаха тържествено. Вашитѣ комисари тамъ се цѣлуваха съ тѣхъ.

Х. Калайджиевъ (раб): Обаче, заедно съ тоя фактъ из-пъкна ясно и другъ единъ фактъ — че капиталистическитѣ сили не смѣятъ да прибѣгнатъ до война помежду си, до-като надъ главитѣ имъ виси Съветска Русия. Затуй смѣло може да се твърди, че днесъ международното положение се развива подъ знака на подготовката на война противъ Съветския съюзъ. Доказателство за туй сѣ събитията въ Китай, подстрекавани отъ империалиститѣ, които си опариха рѣшетъ, пропагандитѣ опити за превратъ въ Авганистанъ и Персия, насърчавайки най-черната реакция, известно отъ кого — отъ фашисткитѣ режими на западната съветска граница; ...

Т. Кожухаровъ (д. сг): Я остави Китай и Персия; гледай България! Виждамъ, че ти си решилъ да разрешишъ тая вечеръ всички азиатски проблеми! Ти не може да кажешъ за Дочо Узуновъ, а разправяшъ за Персия и Авганистанъ!

Х. Калайджиевъ (раб): ... доказателство за туй сѣ и известнитѣ преговори — които се разкриха и за които пре-сѣта писа надълго и нашироко — между германски и френ-ски военни и пр. Следователно, г. г. народни представители, при тая международна обстановка, възъ основа на тая действителност, работническитѣ организации иматъ всич-кото основание и право да вдигатъ тревога за опасноститѣ, които застрашаватъ мира. Че и Третиятъ интернационалъ вдига сѣщата тревога, не показва нищо друго, освенъ че и той е противъ опасноститѣ отъ война, че и той е за мира. Насилието, обаче, което створисткото правителство упражнява, за да осуети пропагандата противъ тая опас-ностъ, за да осуети групирането на трудовитѣ сили, които искатъ да осуетятъ опасноститѣ, които застрашаватъ мира; разгонването на работническитѣ събрания, свикани по тоя поводъ; арестуването на работническия антивоененъ коми-тетъ — членове отъ който стояха въ затвора въ продъл-жение на три месеца и сега ги пуснаха, а известна частъ още стоятъ и днесъ — всичко това не може да говори въ полза на мира. Единъ отъ тѣзи, които още държатъ подъ

отговорностъ, е и секретарьтъ на Работническата партия Петко Напеговъ, който днесъ — трѣбва да съобща на г. министра на вътрешнитѣ работи — е арестуванъ при малко особени обстоятелства, и затова обръщамъ внима-нието му.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Отъ 1 августъ досега защо се кри?

Х. Калайджиевъ (раб): Защото се бои отъ Вашата полиция.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Е добре тогазъ, щомъ се бои, тя го е намѣрила.

Т. Кожухаровъ (д. сг): (Къмъ Х. Калайджиевъ) Бай Христо! Ти загази тая вечеръ.

Х. Калайджиевъ (раб): Опозицията, чувствувайки недо-волството на маситѣ отъ това състояние на вътрешното и международно положение, днесъ все повече сѣ я за-бравилъ и сѣ се изравнили съ буржоазнитѣ демократи. Приказкитѣ имъ противъ фашизма фактически не сѣ иск-ренъ зовъ за борба противъ него. Ако се погледне фа-шизмътъ въ неговата основа, ако се погледне на онова, което характеризира днесъ фашизма, ще се види, че социалде-мократитѣ заставатъ на фашистки начала по всички голѣми въпроси, следователно, фактически тѣ все повече и повече се фашизиратъ, колкото и да приказватъ противъ фашизма. Азъ си спомнямъ, когато г. Кръстю Пастуховъ говорѣше по въпроса за амнистията, какъ сѣ пѣна на уста той приказ-ваше противъ болшевиизма и класовото работническо дви-жение и какъ сега меланѣмъ разправяше за фашизма и фашисткитѣ организации.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Браво! Сега приказвашъ умно.

Х. Калайджиевъ (раб): Социалдемократитѣ, които, ако иматъ куража да казватъ, че нѣкога сѣ поддържали нѣ-каква работническа политика, днесъ все повече сѣ я за-бравилъ и сѣ се изравнили съ буржоазнитѣ демократи. Приказкитѣ имъ противъ фашизма фактически не сѣ иск-ренъ зовъ за борба противъ него. Ако се погледне фа-шизмътъ въ неговата основа, ако се погледне на онова, което характеризира днесъ фашизма, ще се види, че социалде-мократитѣ заставатъ на фашистки начала по всички голѣми въпроси, следователно, фактически тѣ все повече и повече се фашизиратъ, колкото и да приказватъ противъ фашизма. Азъ си спомнямъ, когато г. Кръстю Пастуховъ говорѣше по въпроса за амнистията, какъ сѣ пѣна на уста той приказ-ваше противъ болшевиизма и класовото работническо дви-жение и какъ сега меланѣмъ разправяше за фашизма и фашисткитѣ организации.

Е. Колевъ (д. сг): (Къмъ П. Анастасовъ) Петре! Я го згризи малко!

Х. Калайджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Лозунгитѣ на едни отъ земеделскитѣ водачи за само-стоятелна властъ показватъ, че фактически тѣ абсолютно нищо ново не сѣ научили отъ 9 юний насамъ; а готов-ността на други отъ тѣхъ да сътрудничатъ съ оппозицион-ната буржоазия показва, че тѣ фактически сѣ забравилъ и онова, което сѣ знаели преди 9 юний. И въ единия, и въ другия случай, за да дойдатъ тѣ на властъ, никаква опо-зиционна, никаква буржоазна сила не би се съгласила днесъ, безъ предварителното условие да се откажатъ отъ духа на Стамболийски, отъ миналото си, отъ себе си.

Болнитѣ въпроси, г. г. народни представители, които днесъ животътъ налага за разрешение, сѣ: стопанска по-литика, която да защитава интереситѣ на маситѣ; при-ятелство и сътрудничество съ всички народи за борба противъ империализма, който застрашава свѣта съ военни авантюри; даване свобода на работническитѣ и земедел-ски организации; прекратяване на политическитѣ процеси; даване пълна амнистия; изпразване затворитѣ отъ поли-тически затворници и подпомагане на пострадалитѣ.

Тия въпроси радикално могатъ да се разрешатъ само...

Е. Колевъ (д. сг): Само отъ?

Х. Калайджиевъ (раб): ... само отъ една истинска народна властъ, ...

Ц. Цвѣтковъ (д. сг): Въ лицето на кого?

Х. Калайджиевъ (раб): ... която не може да бѣде друга, освенъ властта на работницитѣ и селянитѣ, ...

П. Гаговъ (д. сг): Както въ Русия!

Ц. Цвѣтковъ (д. сг): Ама на кои селяни?

Х. Калайджиев (раб): ... и която ще дойде въпреки всички препятствия, които се правят, въпреки всички измънни на водачите на трудовите организации, защото животът я налага.

Е. Колев (д. сг): Тази грамофонна плоча сме я чували. Тя е сега същата. Краятъ ще бъде пакъ тоя, естествено.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Константинъ Томовъ.

С. Савовъ (д. сг): Преди това искамъ думата, г. председателю!

Председателстващъ А. Христовъ: Имате думата.

С. Савовъ (д. сг): Азъ моля да се прекратятъ дебатитъ, защото нито единъ сеиросенъ ораторъ не излизе на трибуната. (Смѣхъ всрѣдъ сговориститъ)

Г. Драгневъ (з. в): Трѣбва да се качишъ ти на трибуната!

С. Савовъ (д. сг): Занимаватъ ни тукъ съ всевъзможни дребни работи и не говорятъ по предмета. Затова моля да се тури край на дебатитъ.

П. Анастасовъ (с. д): Г. Савовъ не е записанъ и не може да направи такова предложение.

Председателстващъ А. Христовъ: Тоя въпросъ е разрешенъ отъ правилника, пъкъ има и практика, кой може да прави такива предложения. Г. Томовъ е дванадесетиятъ ораторъ.

П. Анастасовъ (с. д): Но г. Савовъ не е записанъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Не е така. Правилникътъ е ясенъ по този въпросъ — всѣки може да предложи прекращение на дебатитъ. Затова ще поставя това предложение на гласуване.

Моля, които приематъ направеното предложение отъ народния представителъ г. Стоименъ Савовъ за прекратяване на дебатитъ, понеже сж се изказали повече отъ 10 души, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събарниятъ приема.

Остава да говорятъ неизказалитъ се групи.

Е. Колевъ (д. сг): Ашколсунъ бе, бай Стоимене!

Председателстващъ А. Христовъ: Имате думата, г. Томовъ.

К. Томовъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Наистина, въ България, не отъ днесъ, но почти отъ нейното създаване дебатитъ по отговора на тронното слово сж били дълги. Не само по единъ, но често пѣти по нѣколко души представители на една и сжща парламентарна група сж се изказвали по отговора на тронното слово. Дали това е единъ дефектъ въобще на парламентаризма или е едно преимущество, всѣки може да си направи заключението. Безспорно е, че дългитъ дебати често пѣти не уясняватъ въпроситъ, които животътъ поставя за разрешение. И ако нѣкога почнатъ да се търсятъ известни начала, върху които да се съгради единъ истински парламентаризъмъ, азъ смѣтамъ, че едно отъ тѣхъ ще бъде и това, да бъдатъ съкратени до минимумъ дебатитъ по отговора на тронното слово. И много право забелязватъ нѣкои голѣми парламентаристи, че едно отъ преимуществата на истинския парламентаризъмъ е, парламентътъ да нѣма дълги сесии, които често пѣти се занимаватъ съ много дребни въпроси, а другото е — по-малко да се говори въ парламента.

Азъ ще се помъжа да оправдая това мое разбиране и въ малко време да набележа известни въпроси, които, смѣтамъ, днесъ сж въпроси не на отдѣлна партия или на отдѣлно лице, но общодържавни въпроси; и ако търсимъ изходъ отъ общото положение, въ което се намира държавната, ще трѣбва да препоръчаме едно обединение, едно общо сътрудничество на българския народъ въ лицето на неговитъ политически партии при тѣхното разрешаване.

Тронното слово е единъ актъ, чрезъ който двата фактора въ нашата конституционно-парламентарна държава, а именно: отъ една страна, държавниятъ глава и, отъ друга страна, българскиятъ народъ, въ лицето на неговитъ представители — българскиятъ Парламентъ — си да-

ватъ среща. Споредъ нашата конституция тронното слово не е само една формалностъ, не е само една етикеция, а е единъ същественъ държавенъ актъ, чрезъ който се поставя на прегледъ истинското положение на нашата страна. Първиятъ факторъ, държавниятъ глава, констатира въ какво положение се намира страната ни при управлението на натовареното отъ него правителство да ръководи съдебнитъ на държавата; вториятъ факторъ, българскиятъ народъ, чрезъ Парламента, обсъжда това положение, прави преценка и чрезъ отговора, чрезъ адреса, който връчва на държавния глава, изказва своето схващане.

Какво е съдържанието на тронното слово, което разглеждаме сега — вамъ е известно. Кой сж били съображенията на правителството и на държавния глава да вложатъ въ него именно това съдържание — не трѣбва да влизаме въ разборъ. Обаче нашъ дългъ е да изнесемъ въ какво положение действително се намира нашата страна и да препоръчаме на комисията по отговора на тронното слово да вземе актъ отъ всички онѣзи дебати, които се развиватъ отъ тази трибуна, и да вложи въ съдържанието на отговора на тронното слово, който ще бъде връченъ на първия факторъ въ нашата държава, онова схващане, което народното представителство има за действителното положение на нашата страна. Това, обаче, не се спазва — отговорътъ на тронното слово е вече изработенъ. И може да се каже, че днесъ ние дебатираме не толкова по самото тронно слово, колкото по самия отговоръ, който сжщо така е връченъ на народнитъ представители.

Както на досега говорившитъ оратори, позволете и на менъ съ нѣколко думи да се спра върху онова положение на страната, вънкашно и вътрешно, въ което ние преценяваме, че тя се намира, за да се има предъ видъ поне отъ онѣзи г. г. народни представители, които, наедно съ комисията по отговора на тронното слово ще се явятъ предъ Негово Величество Царя, за да му поднесатъ отговора на тронното слово.

Още въ първия пасажъ на тронното слово ние четемъ, че България се намира въ добри отношения съ всички държави. Азъ не вѣрвамъ да има българинъ, който да не би желалъ наистина България да се намира въ добри отношения съ свѣта вънъ отъ насъ, защото всички съзнаватъ, че единъ народъ не може да живѣе изолирано, че неговата съжба е въ прѣка зависимостъ отъ интереситъ и, до голѣма степенъ, отъ желанията и разбиранията на останалитъ народи, били тѣ малки или голѣми. И особено за нашия народъ, който се намира въ тежко положение, вследствие на онѣзи последици, които дойдоха следъ войната по силата на единъ миренъ договоръ, нѣма по-добро отъ това — да се намира въ добри отношения съ всички държави, малки или голѣми; добри отношения, обаче, които да не се изразяватъ само въ фрази, само въ желания, но да се изразяватъ наистина въ реални резултати, въ добри материални послѣдствия за български народъ.

И нека ми бъде позволено да кажа, че отношенията съ близкитъ до насъ народи, съ които би трѣбвало ние да бъдемъ наистина въ най-добри отношения, да не кажа по волята на правителството, да не кажа и по волята на българския народъ, но по съвсемъ други, независими отъ насъ, причини, днесъ не сж добри. Не сж добри отношенията ни съ нашата западна съседка Югославия вследствие на много въпроси, които не сж добили своето конкретно разрешение и които тепърва трѣбва да бъдатъ разрешавани. Когато казвамъ, че не сме въ добри отношения, нека не се смѣта, че тѣзи отношения сж враждебни, че тѣ рисуватъ едно състояние на конфликтъ, на война. Не. Тѣзи отношения сж такива, че оставятъ известни въпроси, интересувачи българския народъ, нѣ само неразрешени, но въ едно отегчително, въ едно тежко положение.

По силата на берлинския договоръ, България, следъ като беше разпокъсана, остана да живѣе съ единъ голѣмъ народенъ идеалъ. Този идеалъ беше националното обединение на българското племе. Въ името на този идеалъ тя подготвяше своитъ поколения, тѣхния духъ: въ казарми, въ училища, въ семейство — навсѣкжде. За голѣмо нещастие, понеже се наложи този идеалъ да бъде разрешенъ само отъ едно поколение, той не можа да добие своето естествено разрешение, и българското племе не само не можа да бъде обединено, а, напротивъ, онова, което имаше до балканската, а впоследствие и до общоевропейската война, днесъ го нѣма. Може би ние сме се върнали крачка две назадъ. Предъ погледитъ на българската държава и на българския народъ въ областта на външната политика се поставиха за разрешение други въпроси, пакъ въ името на този националенъ идеалъ: грижи за откъснатитъ части отъ българската държава.

Известно е не само на българския народъ, известно е на цѣлъ свѣтъ, че българщината, която до 1912 г. се на-

мираше подъ турско владичество и която следъ общоевропейската война влѣзе въ състава на югославянската, на гръцката и на ромънската държави, загуби онѣзи права, които имаше до 1912 г. Дотогава българитѣ имаха право да изповѣдаватъ своето национално чувство, можеха да говорятъ на своя езикъ, имаха право на своя писменостъ, имаха право да се молятъ на своя Богъ въ свои собствени черкви. Следъ общеевропейската война, по силата на договора за миръ, тия права се отнеха, за да не кажа по-голъма дума, на българщината тамъ не се даде възможностъ да се проявява, да се чувствува въ своя езикъ, въ своята история, въ своя родъ. По силата на договора за миръ, голѣмата грижа на българската държава и на българския народъ се измѣсти и се насочи вече не къмъ обединението на българското племе въ оня му видъ и въ оня ореолъ, който бѣше набелязанъ следъ берлинския договоръ, а къмъ осигуряването на единъ сносенъ животъ на българитѣ въ откъснатитѣ части, за да се чувствуватъ тѣ български, където и да се намиратъ, подъ която и властъ днесъ да провеждатъ своето съществуване.

И ако отношенията ни съ западнитѣ ни съседи не сѫ добри, то е именно затова, защото онази частъ отъ българското племе, която остана въ предѣлитѣ на Македония, както и населението отъ Босилеградско и Царибродско, което бѣ откъснато отъ живото тѣло на българската държава, нѣма онѣзи елементарни условия, за да се чувствува, че е българско. Всички права му сѫ отнети, и се води една политика на денационализиране на това население. Нѣщо повече дори — ние сме нѣми свидетели тази година, туй лѣто, какъ на западната ни граница маса българи бѣха разстреляни отъ административнитѣ или отъ военнитѣ органи на Сърбия, които охраняватъ границата на западната ни съседка, може би по съвсемъ невинни поводи, при уреждане на икономическитѣ интереси, по силата на новото положение, което договорътъ за миръ създаде съ дупластнитѣ имоти. А всичко това говори, че отношенията съ западната ни съседка не сѫ добри, не сѫ такива, каквито бихме желали да бѣдатъ, за да могатъ двата народа да живѣятъ добре. Нѣщо повече: ние виждаме, че и за най-малкия инцидентъ, който се явява на югославянска територия, за нѣкакви хвърлени въ въздуха релси отъ адски машини, съ желание да се попрѣчи на желѣзнопътнитѣ съобщения или да се узвѣятъ нѣкои административни органи, цѣлата вина се стоварва върху българското правителство, върху българския народъ, върху българската държава.

Независимо отъ декларациитѣ на правителството, но и условията, въ които сме поставени, свидетелствуватъ, че България нито желае, нито пъкъ е замѣсена въ всички тия ексцеси, които ставатъ на сръбска територия. Азъ не вѣрвамъ, че има българи въ нашата страна — не само политици, но и такива, които не се занимаватъ съ политика, вѣнъ отъ ежедневнитѣ грижи за своето съществуване — които днесъ да желаятъ едни неприязнени отношения и да създаватъ поводи за отегчаване на положението между насъ и нашата западна съседка. Следъ всичко онова, което изживѣхме въ дветѣ войни, следъ всички ония послѣствия, които българскиятъ народъ изпита, азъ съмъ съ убеждението, че както всрѣдъ най-крайнитѣ националисти, така и всрѣдъ най-крайнитѣ интернационалисти въ България днесъ има само едно желание: да живѣемъ въ миръ и разбирателство съ нашитѣ западни съседи.

Но нека и отъ тѣхна страна да се разбере болката на българския народъ, да се разбератъ неговитѣ желания, бихъ казалъ: неговитѣ съкровени интереси. Трѣбва да се знае, че докато не се дадатъ най-елементарнитѣ свободи на българщината — да се чувствува тя като българщина, всѣки българинъ да живѣе свободно, да говори на своя езикъ, да изповѣдва своята религия, да има свои училища — мѣжко ще може да се прекрачи прагътъ за едно искрено разбирателство и за едни много по-интимни отношения, които се налагатъ и отъ общитѣ икономически интереси на дветѣ държави.

Отношенията ни съ нашата северна съседка тоже не сѫ въ онова розово положение, въ което ни се рисуватъ въ отговора на тронното слово. Безспорно е, че тѣ не сѫ враждебни, но положението на нашитѣ българи въ Добруджа е много лошо. Тѣ сѫ поставени подъ единъ нечуванъ тероръ отъ тамошнитѣ преселници кудюклаши, които не само посѣгатъ върху тѣхния имотъ, но посѣгатъ и върху тѣхната семейна честъ и върху тѣхния животъ. Отъ друга страна, и въпросътъ за секвестра, който тежи върху имотитѣ на българскитѣ подданици отъ войната насамъ, още не е разрешенъ, въпрѣки желанието на българското правителство и българския народъ. Всичко това говори, че отношенията между дветѣ страни не сѫ така идеално добри, миролюбиви и съ тенденция наистина да станатъ

приятелски и да се изразятъ въ едно спонтанно, миролюбиво и добро съседско живуване.

Такива сѫ отношенията ни и съ нашата южна съседка Гърция.

Г. г. народни представители! Българскиятъ народъ отъ 5—6 години преживява една страшна трагедия. Надъ 400 хиляди бѣжанци потърсиха приютъ въ нашата малка държава. По силата на една конвенция, азъ бихъ казалъ, по-право по силата на едно преследване и насилване, тѣ напуснаха своитѣ родни огнища, бащината си стрѣха и дойдоха тукъ. Какъ постѣпи нашата южна съседка, гръцкото правителство спрямо тѣхъ? Тѣхнитѣ имоти бѣха оценени не по пазарнитѣ цени, а много по-ниско. Освенъ това днесъ се правятъ опити отъ гръцкото правителство да избѣгне изплащането на всички онѣзи грамадни суми, които се предвиждатъ за обезщетение на тѣзи бѣжанци, заради тѣхнитѣ оставени тамъ имоти, когато българскиятъ Парламентъ на нѣколко пѣти гласува кредити, за да могатъ бѣжанцитѣ да задоволятъ своитѣ първи нужди.

И не само това. Азъ смѣя да кажа — поемайки цѣлата отговорностъ лично върху себе си — че въ българската история, доколкото я познавамъ, не е имало случай българскиятъ пѣтъ, пѣтитѣ на българското племе да е билъ тѣй препрѣченъ къмъ изхода на открито море, да е спънато неговото естествено стопанско и икономическо развитие, както днесъ. При това положение можемъ да казваме, че сме въ добри съседски отношения само отъ куртоазия, отъ дипломатическа вежливостъ, но съ това не се изразява истинското положение.

Не му е времето тукъ да развивамъ теорията, че балканскитѣ народи ще трѣбва да намѣрятъ база за едно искрено и лоялно разбирателство, защото тѣхнитѣ икономически интереси сѫ общи, взаимно допълващи се, интересъ не само нашъ, но преди всичко интересъ на нашитѣ съседи е да съществува онова, което се казва въ нашето тронно слово: да сме въ добри отношения. Но при онѣзи факти, които съществуватъ днесъ, това не се оправдава. Ето защо ще трѣбва да направимъ всичко възможно — и дветѣ страни — това да се оправдае и да заживѣемъ като членове на едно семейство на Балканския полуостровъ. А ние днесъ срѣщаме най-големата съпротива и най-големитѣ препятствия отъ представителитѣ на нашата южна съседка по голѣмия въпросъ, който днесъ е може би единствениятъ въпросъ, който се носи надъ цѣлата българска държава и търси своето разрешение: репарационниятъ въпросъ.

А какви сѫ нашитѣ отношения съ държавитѣ, които сѫ по-далечъ отъ насъ, наречени велики държави? Безспорно е, г. г. народни представители, че и отношенията ни съ тѣхъ не сѫ враждебни, че тѣ сѫ добри; не смѣтамъ, че онова, което би трѣбвало България да очаква отъ великитѣ държави не като благодарение, не като нѣкаква милостъ, но като известно сътрудничество заради общия прогресъ, заради общия миръ на Балканския полуостровъ, днесъ сѣщо така България не го намира. Ние още следъ свършването на общеевропейската война смѣтахме, и днесъ още смѣтаме, че България намира и ще намѣри единственъ покровителъ на своитѣ интереси въ лицето на Обществото на народитѣ. Още въ 1921 г., когато се реши въпросътъ за приемането на България като равноправенъ членъ въ Обществото на народитѣ, начерта се една голѣма линия въ областта на нашата външна политика, която водѣше именно презъ Обществото на народитѣ. И всички онѣзи събития, които настанаха впоследствие за нашата държава, било за нашата териториална защита, било въ областта на нашето финансово подпомагане, било въ областта на известно сътрудничество, ние сме насочвали нашитѣ погледи именно къмъ Обществото на народитѣ и въ него сме търсили своето упование, своята защита и своята подкрепа.

Безспорно е, ние не можемъ да си правимъ голѣми илюзии, защото Обществото на народитѣ тѣй, както то се създаде следъ войната по силата на мирния договоръ, е изразителъ, или по-право блюстителъ за запазване на мирнитѣ договори, а отъ друга страна, за запазване интереситѣ на държавитѣ-победителки. Но схващането на правителство, когато се подписа мирниятъ договоръ, бѣше, че оная атмосфера, която бѣше създадена около България презъ време на войната и която съществуваше по време на подписване на самия миренъ договоръ, постепенно ще изчезне, че външниятъ свѣтъ ще разбере, че българскиятъ народъ не е оня вѣроломненъ народъ, за какъвто бѣше представенъ отъ своитѣ съседи, че той не е народъ, който е създавалъ само размирия, а е народъ, който винаги е работилъ за повдигането на общата култура на човѣчеството и днесъ благодарение на свесото

трудолюбие, на своята упоритост, на своите културни заложби, заслужава да бъде не само подкрепен, но да му се даде всичката възможност да укрепи своите сили както за вътрешното възсъздаване, така и за сътрудничеството за запазване на мира в Европа.

Но, г. г. народни представители, аз съм пред едно изкушение: дали всички ония надежди, които ние градим въ лицето на Обществото на народите, се оправдават, или това Общество на народите, главно въ лицето на своя финансов комитет, вмъсто да оправдае нашите надежди, като чертае известни пътища за излизане на България от тежкото положение, въ което се намира, съ своите дѣла въ развитието се напоследък събития иска да разколебае нашата вѣра въ него, или пък ще трѣбва да кажемъ, че днешното правителство не е могло достатъчно силно да защити интересите на България?

Ние сключихме два заема. Единият — бѣжанският заем — имаше за целъ да подпомогне страждущите бѣжанци, дошли въ наша територия голи и боси, за да търсятъ работа, а другият — нареченъ въ началото възстановителенъ, а впоследствие стабилизационенъ заем — имаше назначение да влѣе въ стопанския животъ на първо време една инжекция, бихъ казалъ, една струя на обновление, на подсилване на нашия стопански животъ, за да можемъ, стабилизирайки нашето вътрешно стопанско положение, да отговоримъ на всички ония задължения и нужди, които мирниятъ договоръ ни създаде. Но, за голѣмо съжаление, днесъ, 3 години следъ сключването на бѣжанския заемъ и 1 година отъ сключването на стабилизационния заемъ, очакваните резултати не се получиха. Не се получиха резултати не само въ областта на стопанското възстановяване — защото въ нищо не пролича, че този заемъ се използва за вътрешното стопанско строителство — но не се получиха резултати и въ областта на нашето финансово стабилизиране. А отъ друга страна, държавата ни пое редъ задължения срещу тия заеми — българското правителство пое тия задължения, защото опозиционните представители и частъ отъ правителственото болшинство се противопоставиха — съ които, позволете ми да кажа, отворихме вратите за нашето финансово и стопанско заробване отъ чуждите капитали. Знаете при какви условия се подписа мирниятъ договоръ — не можеше да се възражава, не можеше дори да се протестира. Отъ онѣзи, които бѣха представители на България презъ лѣтото на 1919 г. въ Ньой, се признава, че нашата делегация е била арестувана, че не ѝ е била дадена възможност да се срещне съ никой отъ представителите на държавите-победителки, за да обясни нашето положение, че дори на делегацията не се е дала възможност да възрази, когато ѝ се поднесълъ проекто-договорътъ, който днесъ изпълняваме; че не само на делегацията се е отнела възможността да реагира, но дори да протестира, че надъ България се върши едно насилие незаплатено и съ нищо неоправдано. Обаче, по силата на този договоръ ние приехме известни капитулации, които до голѣма степенъ нарушиха нашия вътрешенъ суверенитетъ въ смисълъ, нашата държава да има право свободно да разпорежда, каква армия и колко армия да има, колко жандармерия, колко въздушни и морски бозви сили. Това е едно нарушение на нашия политически суверенитетъ. Условията, които съпътстваха двата заема, нарушиха нашия стопански и финансов суверенитетъ. Първото условие бѣше да се жертвува единствениятъ стабиленъ български институтъ — Българската народна банка. Азъ не знамъ още, защо тя носи това име. Нѣкои казватъ, че следъ година, други казватъ, че следъ две години тя ще стане акционерна, обаче още днесъ ние чувстваме нейната загуба, чувстваме я и българското народно стопанство. Българската народна банка е взела върху себе си единствената задача да крепи българската монета, когато отъ друга страна се рушатъ всички стабилни предприятия въ областта на търговията, индустрията и занаятите, пъкъ азъ ще кажа и въ областта на земледелието, които България е могла съ своите скромни сили въ продължение на 50 години да създаде.

Друго едно условие, което съпътства двата заема, то е, че дадохме право на чужденците да се намѣсватъ въ уредбата на нашия бюджетъ, като се ограничи дори парламентарната дейтелност на Народното събрание. Говори се, че туй лѣто се изживявала една борба, на която края не знаемъ, по отношение закона, който въ края на миналата сесия гласувахме, за уредбата на българските държавни желѣзници. Азъ смѣтамъ, че наново ще се внесе законопроектъ за желѣзниците тукъ, който трѣбва да гласуваме тъй, както финансовиятъ комитетъ го е редактиралъ, за да се отпуснатъ онѣзи суми, които бѣха отдѣлени отъ стабилизационния заемъ за нашите държавни желѣзници.

Сжщо така ние сме заставени — което е сжщо така вмѣстателство въ нашата законодателна дейтелност, въ нашия суверенитетъ — да съкратимъ известно число държавни служачи, които били обременявали нашия държавенъ бюджетъ. Отъ друга страна, ние нѣмаме възможност да гласуваме свободно митническа тарифа, каквато интересите на България налагатъ. Последствията отъ тия условия още не сме почувствували — чувстваме сега само загубата на Народната банка — но полека-лека ще дойде време, когато ще се почувствуватъ и последствията отъ другите условия, които сж въ ущърбъ не само на нашето стопанско развитие, но и на нашия парламентаризъмъ, за който ние толкова много плачемъ и толкова много желаемъ България да го запази независимъ и самостоятеленъ.

Вънъ отъ тия съпътстващи условия на двата заема, ние бѣхме свидетели, че България бѣше принудена да уреди и всевъзможни задължения, нѣкои отъ които дори и много съмнителни, каквито сж претенциите на тютюневата фирма „Ориентъ Табако“, на Деклозиеръ, на Дисконто, както и да отдѣлимъ една сума за арбитражните дѣла. У много души е останало убеждението, което не е обосновано, че се е наложило отъ финансовия комитетъ да се предвиди известна сума отъ стабилизационния заемъ за изплащане на претенциите по арбитражните дѣла въ България. Сжщо така вие си спомняте, че се води единъ голѣмъ споръ тукъ, въ Парламента, когато се уреждаше въпросътъ съ Дисконто, който споръ огне не само време, но който изправи българския народъ въ недоумение — една надежда, която съ нищо не може да се оправдае. Българската народна банка претендираше, че се намиратъ въ Германия, въ нейните банки. Тогава много леко се гледаше на тѣзи въпроси, обаче виждаме днесъ, че тѣхните послѣствия, които постепенно се проявяватъ, сж доста тежки, и не само обременяватъ нашия бюджетъ, но се отразяватъ и върху нашето стопанство, тъй като сумите, съ които бихме могли да подпомогнемъ нашето стопанство, се отнематъ за плащане всички тия задължения.

Г. г. народни представители! Всички тия съпътстващи двата заема условия ни поставятъ при едно изпитание: дали да върваме онова, което е казано въ тронното слово, че ние не само сме въ добри отношения, но въ такива отношения, че ще можемъ да издействуваме справедливи облекчения съ сътрудничеството, напътстването на представителите на великите държави, или пъкъ че то е само една надежда, която съ нищо не може да се оправдае. Българскиятъ народъ ще трѣбва да си отговори: ще трѣбва ли той повече да се храни съ илюзии и надежди, или ще трѣбва, облегнатъ на своите собствени сили, да намѣри срѣдства, да намѣри начини, да намѣри пътища, съ които да може да защитава своите собствени народни и държавни интереси?

Но за това проявление на желание отъ страна на великите държави да ни сътрудничатъ, да ни покровителствуватъ или, най-малкото, да ни помогнатъ да излѣземъ отъ тежкото положение, въ което войната ни постави, можемъ да съдимъ и по последните отношения, които тѣ проявяватъ по голѣмия въпросъ, нареченъ репарации. Азъ не смѣтамъ по този въпросъ да се спирамъ надълго, защото предполагамъ, че неговата голѣмина и неговата важностъ за интересите на България ще наложатъ на днешното правителство да го внесе въ Народното събрание, да бѣде обсъденъ — и не въ едно, не въ две заседания и не съ прекратяване на дебатите, но всестранно да бѣде обсъденъ, за да може поне около него да бѣде обединенъ цѣлиятъ български Парламентъ, изработвайки една обща база, отстоявайки общите интереси на българския народъ. Казвамъ, по него нѣма да се спирамъ, освенъ да констатирамъ, че онова сътрудничество, онова разположение на великите държави днесъ да ни подкрепятъ, за да може да добие този въпросъ едно благоприятно за насъ разрешение, не го виждаме. Виждаме, обаче, друго — че тѣ ревниво пазятъ своите отношения съ тѣхните военни съюзнции, че тѣ сж готови да смажатъ не, да заличатъ единъ победенъ народъ, както е българскиятъ, но да удовлетвориатъ аспирациите и претенциите на тѣхните военни съюзнции, може бѣ често пъти невъзможни въ обсъждане на въпроса, дали сж прави, а само отъ желанието да натиснатъ повече и да възпрепятствуватъ на българския народъ чась по-скоро да излѣзе отъ тежкото положение, въ което го постави войната.

Отъ друга страна, азъ ще си позволя да кажа, че ние сме изправени при разрешението на този въпросъ предъ едно положение, въ което не личи, не проличава никаква подготовка отъ по-рано. Азъ имамъ случай на едно публично събрание тукъ, въ София, да заявя, че държането на комисията, по-право на нашите експерти въ Па-

риж, е достойно въ смисъл, че онова, за което можеме да четем по вестниците за тяхното поведение въ отстояване интереситъ на България, може да получи подкрепата на всеки единъ българинъ. Не е тамъ въпросътъ, обаче, въпросътъ е тамъ, че ние отъ 2—3 години тукъ, при всеки единъ случай, било по отговоръ на тронното слово, било при дебатиране на бюджета, при дебатиране на специалнитъ бюджети по Министерството на външнитъ работи, сме наумявали на правителството, че това е единъ отъ най-важнитъ въпроси, който стои въ центъра на нашата външна политика, и че правителството ще трѣбва о време да вземе всички мѣрки, за да подготви условията за неговото разрешение. А подготовка на тия условия азъ разбирамъ не само търсене сътрудничество на държави отъ вънъ, не само търсене приятелство тукъ и тамъ, не само излагане сѣщинското положение, въ което се намира нашата страна, но и създаването на едно вътрешно обединение около репарационния въпросъ. Защото, ако всички казваме, че той е въпросъ надъ въпроситъ, това предполага, че по него партийни различия нѣма да има и че дългъ бѣше, и е, на правителството по този въпросъ да излѣзе съ единъ активъ предъ външния свѣтъ, да е подготвило обединението на българския народъ за момента на неговото разрешение. Не зная дали отъ една самонадеяност днешното правителство не направи това, но, когато въпросътъ днесъ се постави за разрешение, смѣтамъ, че и самото правителство може би е изненадано, че така лесно и скоро настѣпи моментътъ за разрешението на репарационния въпросъ.

Репарационниятъ въпросъ не е само единъ финансовъ въпросъ на смѣтки, на цифри за 10—12 и половина или 15 милиона лева годишни рати. Той е въпросъ, който е свързанъ съ нашето стопанство, въпросъ за нашето икономическо повдигане, въпросъ, бихъ казалъ, за нашето съществуване и не може да се разрешава само съ огледъ на единъ пазарлъци, изразени въ цифри, безъ да се държи смѣтка за тежкото положение, въ което се намира днесъ нашиятъ народъ. А че нашиятъ народъ, г. г. народни представители, днесъ е въ едно тежко, въ едно, бихъ казалъ, безизходно положение, споръ нѣма. Може би споръ прави само г. министъръ-председателътъ, който завчера въ отговора си на едно питане, когато се говорѣше за кризата, когато се говорѣше за изнемогането на земеделскитъ стопани които сѣмъ подложени днесъ на екзекуция отъ страна на Земеделската банка, отъ страна на бирници, отъ страна на банкери и лихвари, бѣше така оптимистъ да заяви, че вънъ, въ свѣта, има много по-голямъ криза. „Вижте, каза той, тамъ задъ океана какво нѣщо е. А ние тукъ какво сме? Че е оскубано едно перо на една гѣска, какво отъ това?“ Смѣтамъ, че този оптимизмъ на г. министъръ-председателя не може съ нищо да се оправдае. Не е въпросъ какво става задъ океана. Насъ не трѣбва да ни е грижа за ата на другитъ, а трѣбва да гледаме да не умре нашето магаренце, макаръ и да е малко, и да не бждемъ нѣми свидетели, когато се руши, бихъ казалъ по-силна дума, когато загива онова, което България е създава въ продължение на 50 години въ областта на индустрията, въ областта на занаятитъ и въ областта на търговията. Не бихъ могълъ да оправдая оптимизма на г. министъръ-председателя съ това, че подобна криза имало и вънъ, въ свѣта. Азъ зная, че може би той ще каже: „Ние сме победена държава. Какво можемъ да направимъ, когато до голѣма степенъ онова, което бихме направили, зависи отъ благоволенieto на нашитъ кредитори било по мирнитъ договори, било по нашитъ предвоенни и следвоенни, доброволно поети, задължения?“ Да, но това не изключва грижитъ за подобрене положението или поне признаването на тежкото положение, за да се заработи съ общи усилия за неговото стабилизиране, за неговото изцѣряване.

Нѣкои отъ сговориститъ: Министъръ-председателътъ работи въ това направление.

К. Томовъ (з): Нито едно правителство не е заявilo досега, че не е работило. Ние виждаме днесъ народнитъ маси да се пѣржатъ, въпрѣки, че много правителства сѣщо така сѣмъ заявявали, че знаятъ какво правятъ, въпрѣки, че сѣмъ проявявали голѣмъ оптимизмъ, а сѣмъ свършили съ катастрофи.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Преди всичко много несполучливо и, следователно, невѣрно разтълкува моитъ думи, които казахъ по поводъ питането на г. Маноловъ.

К. Томовъ (з): Азъ съмъ готовъ, г. министъръ-председателю, да си оттегля думитъ, ако Вие признаете отъ тази

маса, че наистина въ България се разразява една страшна криза, която убива нашитъ стабилизирани търговски фирми, която убива нашата индустрия, каквато е кожарската индустрия, каквато е мелничарската, бирената, спиртната и др., да не ги изброявамъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ избѣгвамъ такива суперлативи, като „страшна“, „ужасна“ и др. Тѣ не сѣмъ отъ моя речникъ. Но че криза има — има. За менъ нѣма животъ безъ криза. Ще дойде редъ да се обясня. Тамъ, дето нѣма криза, тамъ нѣма стопански животъ. Азъ ви казахъ онзи день, че кризата — думата е за търговската, кредитната криза — тази година се дължи на известнитъ на всички ви причини. Магазинитъ сѣмъ пълни съ стоки, покупателната сила на консоматоритъ я нѣма, защото знось на хранитъ не стана — нѣмаше ги — и естествено е, че търговцитъ чувствуватъ едно стѣснение. И въпросътъ е за нѣколко месеца да се подпомогнатъ съ продължаване на тяхнитъ кредити, да не бждатъ екзекутирани. Възможното въ това направление се е направило когато е станало нужда, и се прави. Но това не значи още че ние се намираме въ едно такова благодатно положение че сме нѣкаква Калифорния, та можемъ отъ тукъ да черпимъ злато и да пълнимъ недостатѣцитъ нѣкъде, ако такива сѣмъ се явили. Тѣ сѣмъ различни нѣща. Азъ разбирамъ Вашето настроение сега, което Ви кара да употребявате тия суперлативи, но не имъ е мѣстото тукъ и не сѣмъ тия съотношения. Ето защо, отговорихъ на едно питане за една конкретна криза на нашитъ търговци досежно кредитна имъ; не отговорихъ на нашето общо стопанско положение, независимо отъ тази временна криза. Тѣ сѣмъ различни нѣща.

К. Томовъ (з): Азъ пакъ повтарямъ, г. министъръ-председателю, че бихъ билъ готовъ да оттегля своитъ думи, ако тѣ изразяваха лично мое схващане отъ повърхностни наблюдения на нашия стопански и общественъ животъ, но това е разбирането, това е схващането на всички стопански съсловия въ нашата страна, изразено въ тяхнитъ резолюции, въ тяхнитъ събрания, а най-вече предъ нотаруситъ, кждето ежедневно се протестира съ милиони полици, въ безграничнитъ фалименти и въ исканията за мораториумъ. Дори вчера, въ деня, когато Вие заявихте, че кредитътъ на всички търговци и индустриалци не е спрѣнъ, а, напротивъ, продължава да бжде свободенъ, всѣщия този день се изнесе отъ пресата, че предъ Софийския окръженъ съдъ сѣмъ поискани отъ търговски фирми мораториуми за 200 милиона лева, вследствие затрудненото положение, въ което се намиратъ. А това затруднено положение иде отъ обстоятелството, че банцитъ, които бѣха отпустили кредити на тѣзи търговци, днесъ сѣмъ ги спрѣли, и хора, които разполагатъ съ голѣмъ портфейлъ, не могатъ да шконтиратъ полици нѣто за 50 или 100 хиляди лева, за да закрѣпятъ поне една малка частъ отъ своитъ задължения и да не прибѣгватъ къмъ мораториуми или протестиране на полици. Вие заявявате, че кредитътъ не е спрѣнъ отъ частнитъ банки, а азъ мога да Ви заявя, че той не само е спрѣнъ, но че отъ банцитъ се търси начинъ, предприематъ се мѣрки, щото всички онѣзи суми, които сѣмъ отпустили, да бждатъ събрани. И това не е само мое мнение. Вашитъ сътрудници тукъ, въ управлението на страната, около в. „Лъчъ“ — кждето смѣтамъ, че има голѣмъ мѣрдавини финансиста и икономисти — изнасятъ положението и казватъ следното: (Чеге) „Съ една неумолима настойчивостъ всички банки искатъ да прибавятъ до стотинка това, което сѣмъ раздали, като се извиняватъ, че следватъ въ тази посока Народната банка“.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това е досущъ невѣрно — че банцитъ следватъ въ тази насока Народната банка. Азъ Ви заявявамъ, че нѣмамъ намѣрение да водя тукъ полемика съ вестници. Който е писалъ това, трѣбва да вземе думата тукъ, и азъ ще му отговоря. Защото, ако почна тукъ да водя полемика съ вестници, тя нѣма да има край. Слава Богу, и безъ това тукъ има достатъчно орагѣри. Затуй е Парламентътъ и трибуната — тукъ да се изнася всичко. Азъ Ви заявявамъ това, което нѣколко пѣти казахъ: Народната банка не е намалявала кредититъ, но тя не може да ги увеличава. Това е то.

К. Томовъ (з): Отказва ги.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Отказва ги на ония, които искатъ да ги увеличаватъ.

К. Маноловъ (зан): Г. министъръ-председателю! Вие твърдите, че Народната банка давала кредити, но едно е

вѣрно — че всички частни акционерни банки искатъ своитѣ вземания, които сѣ станали изискуеми. Не само не отпускатъ никакви нови кредити, но искатъ да се изплатятъ напълно отпуснатитѣ суми.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Защото, като търговецъ, Вие трѣбва да знаете тази истина: банкерътъ е робъ на тевтера си; той по-малко гледа какво е търговецътъ въ своитѣ истински действия, отколкото смѣтката му. На първо мѣсто той търси: „Задълженъ на тая дата. Оправилъ ли си е работата? Смѣтката му въ движение ли е? Не е въ движение, не я е изчистилъ, нищо не е внесълъ, а е време вече да внесе“ — затваря тевтера и казва: „Господине, дайте ми паритѣ“. Това е. Вие, търговецъ, който сте се пустили повече, отколкото трѣбва, и сте ангажирали повече стоки, отколкото сте имали възможностъ да продадете, разбира се, ще се намѣрите въ едно стѣснено положение.

К. Томовъ (з): Не е така.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Така е.

К. Маноловъ (зан): Фактътъ е ясенъ. Позвовете ми, и азъ имамъ работа съ банки, и зная, че днесъ сумитѣ на търговцитѣ ставатъ напълно изискуеми отъ банцитѣ, безъ никакви отстъпки, . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Разбира се защо ставатъ изискуеми.

К. Маноловъ (зан): . . . и страната се намира въ тая страшна криза, която преживяваме.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тази страшна криза — да употребя тая силна дума — е за онѣзи задължнѣли търговци, които сѣ изпълнили магазинитѣ си съ стоки, а не могатъ да ги продаватъ и да взематъ пари. Каквото можемъ, вършимъ; увещаваме банцитѣ и пр. Но да се твърди, че Народната банка е стѣснила кредита, това е невѣрно. Позвовете ми да знамъ.

К. Маноловъ (зан): Паритѣ на Народната банка стоятъ въ каситѣ на частнитѣ банки.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ако паритѣ на Народната банка стоятъ въ частнитѣ банки, тогава защо се казва туй, което г. Томовъ ни чете — че Народната банка била стѣснила частнитѣ банки?

К. Томовъ (з): Азъ го чета отъ тукъ. (Сочи единъ брой отъ в. „Лжчъ“)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ти го четешъ, но се оказва, че не отговаря на истината.

К. Томовъ (з): Чета го отъ единъ правителственъ вестникъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: А бе, никакъвъ правителственъ вестникъ! Тоя вестникъ постоянно ме псува: 99 вестника на Сговора, единъ отъ другъ по-сърбезъ, (Веселостъ всрѣдъ сговориститѣ) и сега азъ трѣбва да отговарямъ на всички. А на туй отгоре Вие изкарвате, че тоя вестникъ билъ мой! Извинявайте.

К. Томовъ (з): Г. г. народни представители! Азъ разбирямъ опровержението на г. министъръ-председателя, че въ много случаи нашата преса надува известни работи. Обаче това, което азъ цитирамъ, се отнася за единъ вестникъ, който има своя произходъ отъ самото правителствено болшинство.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): А-а-а!

М. Дочевъ (д. сг): (Маха съ ржка)

К. Томовъ (з): Недейте маха съ ржка. Едно е да знаешъ известни хора, които иматъ финансова, икономическа и стопанска компетентностъ, друго е да не ги знаешъ. А хората около този вестникъ до голѣма степенъ иматъ тая компетентностъ. Българскиятъ народъ, когато чете вестницитѣ, гледа отъ кого се списватъ, и чакъ тогава имъ дава известна вѣра, а онѣзи опровержения, които прави г. министъръ-председателътъ или които правятъ други отъ три-

буната на Народното събрание, не достигатъ всѣкога до народнитѣ маси, за да имъ дадатъ известенъ куражъ или успокоение. Каквото настроение се създава, създава се отъ вестницитѣ. Така че, г. министъръ-председателю, Вие ще трѣбва да уясните най-напредъ тия въпроси въ вашата собствена срѣда.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ не се наемамъ да поставямъ юзди на вестници, които, по една или друга причина, ту поддържатъ едно правителство, ту не го поддържатъ и т. н. Тая система на такива диктатури у мене я нѣма. Азъ често пѣти съмъ казвалъ, че не желая въ Парламента да има едно робско болшинство. Азъ желая хората да разсуждаватъ, но да бждатъ въ положение това, което мислятъ, да го защитятъ и да възтържествува. Това искамъ азъ. Защо сега ме карате да бжда цензоръ на пресата и по отношение на моето вътрешно управление? Какъ ще бжда азъ цензоръ? Пресата има именно това значение — да критикува; ако щете, дори анонимно. Когато пише, ей така да почопли малко. Ако се излѣзе, както му е редътъ, съ подписъ или тукъ, на трибуната, тогава въпросътъ става по-другъ. Така че недейте се тревожи отъ тая работа.

И. Гавалюговъ (д. сг): Г. Томовъ! Ако се интересувате, идете въ Народната банка, която е компетентно учреждение, и провѣрете.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не знамъ какво е положението въ Народната банка. Макаръ че не желая, позвовете ми да ви дамъ единъ примѣръ. Азъ участвувамъ въ едно предприятие, което дава на държавата годишно 1.200.000 л. приходи, което дава прехрана на 20 семейства, което не използва външни сурови произведения нито за сантимъ, не прави никакъвъ вносъ, и днесъ това предприятие е стѣснено. Не само че не му даватъ кредити, но не му сконтиратъ полицитѣ въ Народната банка и въ частнитѣ банки. И това не е само съ туй наше предприятие, а съ всички индустриални предприятия. И вие, които съ такава лекота поглеждайте на тоя въпросъ, трѣбва да видите друго много по-страшно нѣщо — че много индустриални предприятия и търговски фирми ще капнатъ подъ ударитѣ на тая криза, ще бждатъ разрушени. И ние ще видимъ тукъ настанени чужди търговци и стокитѣ на чуждата индустрия, които ще завладѣятъ нашия пазаръ. Както ни завладѣха политически, да нѣмаме право да се защитаваме чрезъ свободно комплектуване на армията, както се мжчатъ да ни завладѣятъ икономически чрезъ всички съпѣтствуващи срѣдства — на първо мѣсто, заемитѣ — така ще направятъ и това страшно нѣщо за българската индустрия, за да я поставятъ подъ опека и да станемъ консоматори на чужди стоки.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Томовъ! При мене бѣха представителитѣ на всички търговски камари.

К. Томовъ (з): Изобличиха Ви въ вестницитѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не знамъ, какво сѣ писали вестницитѣ, а знамъ какво тѣзи господа ми казаха лично. По поводъ на този въпросъ, който Вие повдигате, азъ имъ поставихъ по-нататъшния въпросъ: добре, г-да, значи, вие искате да имате единъ кредитъ, винаги готовъ да ви защитава. — „Да“ — Тогазъ какви предпоставки трѣбва да поставимъ? Единъ държавенъ надзоръ на всичкото ваше производство? Единъ казакъ: „Да“, но всички други веднага се сѣтиха и казаха: „Не“. Разбира се, не, защото кжде ще отидемъ иначе? Ще отидемъ до едно стопанство на С. Г. О. П., а вие знаете какви сѣ резултатитѣ отъ него, както знаете какви сѣ резултатитѣ и въ други държави, както въ съветска Русия, кжде държавата е монополизирила производството и търговията. Г. Томовъ! Въ случаи на стопански кризи държавата не може да прави друго, освенъ да подпомага, и то, за жалостъ, не винаги ефикасно. И ако азъ се позовахъ на онова, което е станало въ Нью-Йоркъ, то бѣше само за да посоча, че и най-богатата страна въ свѣта, която въ бюджетитѣ си има излишци отъ стотици милиони долари на година — вие четете сега изявления на Хувъръ, че за да ги използва, ще строи канали по всички направления въ Съединенитѣ щати — не може да се ангажира да спасява тѣзи, които сѣ играли на борсата и сѣ спекулирали. Има граница на всичко. Иначе ще се постави и другиятъ въпросъ: ако почнемъ така да спасяваме всички, за чия смѣтка ще стане това? Задавате ли си тая въпросъ? Ако банковитѣ инсти-

тути, които трябва да поддържат стойността на монетата, за да бъде тя във всеки момент силна, започнат да разпиляват своите средства, за да спасяват, напр. — един конкретен случай ще ви кажа — моя приятел фабрикант на кожи, защото имал стоки за 5 милиона лева, но му трябвали 1 милион лева, а няма откъде да си ги набави, докато ще се стигне? Дава се каквото може да се даде, но невъзможно е да се отговори на всички искания. Известни лица ще си носят последствията. Но вие ми посочвате: във какво държавата е затруднила положението на тези хора? Аз мога да ви кажа нещо повече: държавата е направила доста за тях и продължава да прави. Какво повече искаме от нея? От друга страна пък, цѳлата опозиция, въпреки всичко това, говори: „Що ви трябваша заеми?“ Ами без тези заеми докато щѳхме да стигнем? Хемъ дайте, хемъ надейте взима! Не бива тая работа. Трябва да има малко логика. Разбирам това стѳснено положение, и не само го разбирам, действам доколкото мога, и въздействам и на едни, и на други, и на трети. Въ всеки случай спасихме 4 хиляди вложители. Имам нескромността да кажа, че допринесох много, за да се спасят тѳ. Аз зная какво съм правил, нещо, което не беше мой формален дълг, но беше мой обществено дълг. Но какъ мога да спасявам хора, които фалират с 80 милиона лева и които за 30 милиона лева остава да докажат, къде са ги изгубили? Аз казах на всички търговци: г-да, пазете вашата чест; няма нищо по-страшно от това да се убедят ония, които дават пари, че българският търговец чака да уйдурдисва тегеритѳ си; за да запази нещо от онова, което има, вмѳсто да бъде изправен и да работи като истински търговец. И тѳ разбират това, и всички ми благодариха: „Така е, г. министре“.

К. Манолов (зан): Г. министре! Създайте най-строги закони.

Министър-председател А. Ляпчев: Обичамъ да въвамъ, че г. Манолов ще потвърди думитѳ ми. Страхътѳ у банкеритѳ произлиза отъ това, че тѳ не виждат достатѳчна гаранция — ако искате дори да знаете — въ нашитѳ закони за това, че почитаемиѳ г. г. търговци няма да се изкушават отъ съблазнатѳ да приключват тегеритѳ си. Загова г. министърътѳ на правосѳдието ще внесе специаленъ законопроектѳ за несѳстоятелността. Натуралното стопанство мина въ фазата на паричното стопанство, което пък сега става кредитно стопанство, защото операциятѳ на кредитѳ сѳ въ десетки пѳти по-голямъ размѳръ, отколкото сѳ операциятѳ на купуване стоки срещу пари. Но кредитното стопанство предполага, че този, който взима чужда стока, за да я изложи въ своя магазинъ, като се ползува сѳ кредита на онзи, който я е произвелъ и който намира смѳтка, вмѳсто да я държи въ своя складъ, да я изкара на пазара, като я даде на онзи, който ще я продава, е почтенъ човѳкъ който няма да нагласява работата така, че да каже: „Загубихъ“. Затуй търси се смѳтка: къде загуби, отъ що загуби. Този въпросъ е сериозенъ. Нѳмахъ желание да говоря тукъ по него, но се видѳх принуденъ, понеже толкова много настоявахте и ми напомняхте, че съмъ билъ казалъ — това е стара приказка — че държавникътѳ няма защо да се опасява отъ туй, че на гѳжитѳ било оскубано нѳкое перо, тѳ ще крѳщатъ и ще бѳдат взети мѳрки за спасяването имъ, но е опасно, когато се стрижатъ овци, защото тѳ не знаят да викатъ. (Веселостъ) Това сѳ стари истини, и вие, особено отъ земеѳдѳлското движение, помните тая работа. Това не беше казано противъ никого.

И тѳй, г. г. народни представители, безспорно, въпросътѳ е печаленъ, но по него правителството върши своето. То, обаче, не може да изѳри всичко и не може да подобри смѳтитѳ на всички и да имъ даде кредити.

Д. Иванов (з. в): Когато няма у народа, няма и у търговцитѳ.

Министър-председател А. Ляпчев: Ти нали знаешъ, у народа кога ли е имало? Азъ съмъ 40 години въ политиката и не знамъ нѳкога да е дошелъ нѳкой, който да има пари, да ми каже, че има. Който няма, той се обажда.

К. Томовъ (з): Г. г. народни представители! Положението е доста сериозно. Поддържалъ съмъ го публично — и въ речи, и въ самата преса — ще го кажа и отъ тази трибуна, че за тези голѳми фалити, особено при обстоятелството, че има много натрупани стоки и задълженията

срещу тѳхъ не могатъ да се посрѳщатъ, известна отговорностъ ще трябва да търсимъ и у нѳкои търговци. Ще трябва да апелираме и къмъ тѳхъ да намалятъ ози устремъ къмъ внасяне на голѳмо количество стоки, които и самитѳ тѳхъ поставятъ въ тежко положение, да не могатъ да посрѳщатъ своитѳ задължения.

Отъ друга страна, имаме и другъ единъ белегъ, който говори за нашата финансова нестабилностъ. Това е именно нашиятѳ търговски балансъ. Нали всички признавате — да не говоримъ за предшествуващитѳ години — че и тази година той свършва сѳ грамаденъ дефицитъ? И ако прегледате какви сѳ стокитѳ, които сѳ внесени и заради които сѳ изнесени български левове, било въ чужда валута или въ злато, ще видите едно прѳкомѳрно изнасяване на нуждитѳ въ нашата страна. Въ това отношение именно правителството ще трябва да намѳри начини, за да се намѳси и ограничи този вносъ. Ние имаме вносъ на автомобили и разни коли за 155 милиона лева; ние имаме вносъ на кожени издѳлѳия — именно въ моментъ, когато кожената индустрия въ нашата държава е въ западане, въ криза и рискува да се унищожи — за 259.000.000 л.; а така сѳщо имаме вносъ и на зърнени храни — когато всички виждаме каква е ниска цената на нашитѳ зърнени храни на пазара — за 114.000.000 л. Този вносъ не може да се оправдае сѳ нищо друго, освенъ единствено сѳ спекулативнитѳ цели, които се преследватъ, защото житото, внесено отъ Сърбия, е само сѳ 10—15 ст. по-евтино отъ нашето. И азъ мисля, че въ такива моменти на голѳмо напрежение отъ страна на нашитѳ финансови институти, за да закрепятъ и за да заздравятъ нашето финансово положение, ще трябва да се държи смѳтка за какво се даватъ всички тези средства, които служатъ за внасяне на стоки отъвън. Когато всички признаваме, че всичко е въ криза, че българският народъ бедствува, че данѳцитѳ сѳ стигнали до прѳкомѳренъ размѳръ и е абсолютно невъзможно да се увеличатъ — това е признато отъ всички наши финансистѳ и икономисти — трябва сѳ общи усилия да се загрижимъ за премахването на всички ония причини, които още повече влошаватъ това положение. А една отъ причинитѳ е да се намали и този грамаденъ вносъ на всевъзможни артикули, който създава единъ пасивенъ търговски балансъ; вносъ на артикули не отъ първа необходимостъ нито за човѳшкия животъ, нито за нашата индустрия и занаяти, на артикули, които, може да се каже, служатъ за луксъ, за разкошъ.

Министър-председател А. Ляпчев: Понеже казахте, че сте се справили сѳ статистиката, азъ трябва да Ви поправа и да Ви увѳря, че тези цифри, които увеличаватъ нашия вносъ, не произхождатъ отъ вноса на луксозни предмети. Строителни материали, желѳзария, машинария и пр. — това сѳ тѳ перата. Ако престанемъ да строимъ, ако престанемъ да създаваме електрически инсталации и пр. и пр., вносътъ по тия главни пера ще се понамали много и тогава ще престанемъ да имаме инвентаръ.

С. Кърловъ (з. в): Ами какъ се обяснява вносътъ на житото?

Министър-председател А. Ляпчев: Вносътъ на житото се дължи на две причини: първо, на близостѳта на известни мѳста, които могатъ да конкуриратъ по цени, защото не могатъ да продаватъ другаде, и второ, на единъ български инатъ на известни притежатели на храни, които още презъ изтеклата пролѳтъ идваха при мене и ми казваха: „Наложете мито“. Какво мито? — „Наложете вносно мито на житата“. Защо? Защото господата били закупили на висока цена храни и не могатъ да ги продаватъ! Азъ имъ казахъ и пакъ го повтарямъ: една страна, която изнася единъ предметъ — както ние изнасяме житото — ако наложи вносно мито на чуждитѳ жита, то значи да направи най-голѳмата пакостъ на мѳстнитѳ жита. Защо? Защото тая държава не може да поддържа високи цени на единъ предметъ, който трябва да се изнася — за да живѳе тя — и цената на който зависи отъ съѳтоvnия пазаръ. Убедихъ ги. Тѳ правиха, струваха и най-последъ почнаха да го разбиратъ. Ама кога? Когато дойде чуждо жито, и цената на мѳстното се намали. Тогава тукашнитѳ зърнени храни се предлагатъ на ниска цена, за жалостъ, и тѳ губятъ много. Ето това е то истината. Какво да правимъ ние? Ние не само не имъ бѳркаме, ами и съвети имъ даваме, ама кой да чуе.

К. Томовъ (з): Ако е въпросъ за спасяване на нашия левъ и за излизане изъ тая тежка криза, въ която се намира нашата държава; ако е въпросъ да търсимъ лѳкъ на това общо бедствие, въ което се намираме всички, цѳлиятѳ

народът, безспорно е, че ще трябва да се направят известни цѣлѣсообразни съкращения на известни нужди, та дори и въ областта на строежа, та дори и въ областта на строителството, държавно и частно.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Левът не е и не може да бъде застрашенъ; това мога да Ви потвърдя.

К. Томовъ (з): Дано Вашата декларация е правдива, защото днесъ въ обществото циркулиратъ слухове — и тѣ се носятъ не отъ малки, а отъ голѣми хора, икономисти и финансиста — какво положението на нашия левъ е застрашено, вследствие изнасяне всички оѣзи резерви отъ чужда валута, които гарантираха неговия стабилитетъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Никакво застрашаване нѣма и никакви резерви не сѣм изнесени. Днесъ наличността съставлява 42% отъ банкнотитѣ въ обращение, при едно изчисление така префинено, щото край нѣма. Плюсъ това ние имаме 1 милиардъ вземания отъ заемитѣ, които не сѣм минали въ смѣнитѣ на държавата, които сѣм въ чуждитѣ банки и които даватъ 6% лихва. Преди нѣколко седмици азъ подписахъ писма съ известни банкови учреждения въ Ню-Йоркъ и другаде, че тѣ ще плащатъ 6% лихва на българскитѣ пари, които седятъ тамъ и които не сѣм минали въ Българската народна банка. А тѣ сѣм една сума, както казахъ, отъ приблизително 1 милиардъ лева. Защо приказвате така?

М. Дочевъ (д. ср): Още повече, че сега стокитѣ, за които Вие, г. Томовъ, разправяте, се внасятъ на кредитъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Прѣко не внасятъ стока и това е, което отваря много апетитъ; а като дойде да се плаща, държавата била виновна!

М. Дочевъ (д. ср): Чрезъ чуждитѣ банки идватъ стокитѣ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Безспорно, защото тѣ сѣм агенти на чуждата индустрия. Това имъ е грижата. И тѣ чакатъ добри конюнктири.

К. Томовъ (з): Г. г. народни представители! Ако повдигамъ тѣзи въпроси, не е, за да създавамъ пререкания, а защото схващамъ, че положението е много тежко и за да търсимъ интервенцията на Народното събрание. Трѣбва да се създадатъ известни законоположения, да се предприематъ известни мѣрпприятия, които не само биха гарантирали стабилитета на нашия левъ, но биха извели и нашия стопански животъ отъ онази криза, въ която се намира, като същевременно се подпомогне и широкиятъ работещъ свѣтъ въ нашата страна, който, угнетенъ отъ голѣмитѣ данъци и плащания, живѣе днесъ въ една голѣма мизерия, която го е изложила на едно почти физическо израждане. Снощи тукъ се четоха цифри, които представляватъ твърде убедителни данни, какво нашето население е изложено на едно голѣмо заболяване отъ всевъзможни болести, които рушатъ неговото здраве. И самиятъ фактъ на недояждане, на гладуване и боледуване показва, че то е поставено въ условия, които способствуватъ за намаление на неговитѣ физически способности, а така също и за понижение на неговия духъ, съ който е необходимо, поне въ днешнитѣ времена, България да разполага като едно отъ най-ефикаснитѣ и най-съществени сѣрѣства за борба противъ ония злини, които сѣм нападнали нашата страна.

Другиятъ въпросъ, който също така е злободневенъ, който също така измъчва всички съсловия, да не кажа всички фактори въ нашата страна, това е вътрешното състояние на нашата държава. Безспорно е, че отъ това положение ще трѣбва да се намѣри единъ изходъ не само за да се предотврати безпокойствието на населението, но и за да се запази престижътъ на нашата държава. Въпросътъ е за разбойничеството. Нѣма да се спирамъ подробно върху него, обаче искамъ да кажа, че то е единъ фактъ, който не може да се отрече. Ще спра само вниманието на г. министър-председателя върху единъ фактъ, който азъ не мога да си обясня съ какво може да се оправдае. Азъ искамъ да зная какви мѣрки г. министър-председателътъ, който е същевременно и министъръ на вътрешнитѣ работи, е вземалъ, за да запази престижа на държавната властъ. Не е въпросътъ, че неговата администрация не е могла да намѣри диритѣ на разбойницитѣ или да хване тия последнитѣ, защото може да има и други причини, по които не е могло да стане това. Но мене ме изненада, мене ми направи неприятно впечатление държа-

нето на известни административни органи, следъ като върху тѣхъ се отправиха обвинения, че не сѣм могли да издирятъ или да хванатъ престѣпницитѣ. Това държане съ нишо не може да се оправдае, то — бихъ казалъ — провокира българския Парламентъ, защото се намѣри единъ окръженъ управителъ, който, когато единъ депутатъ му поиска обяснения, защо въ неговия окръгъ, ако не е могло да се заловятъ, то поне да се намѣрятъ диритѣ на разбойническата банда, обявява дуелъ на тоя народенъ представителъ.

Азъ не знамъ какви мѣрки е взелъ министърътъ на вътрешнитѣ работи, но това е симптоматиченъ фактъ, че администрацията се чувствува съвсемъ на независима нога, безъ никакъвъ контролъ, и затова ние виждаме плѣвненскитѣ окръженъ управителъ да обявява дуелъ на единъ депутатъ, който е свободенъ въ своята критика по неиздирването на разбойницитѣ въ Плѣвненски окръгъ. Други административни органи пъкъ отправиха много нападки къмъ народни представители, както бѣше случаятъ съ околйския началникъ въ Берковица. А обяснения голѣми даде въ вестницитѣ и окръжниятъ управителъ въ Враца. Азъ смѣтамъ, че административнитѣ органи сѣм длѣжни да даватъ своитѣ обяснения предъ министра на вътрешнитѣ работи, който отъ своя страна ще дава обяснения предъ Народното събрание и предъ обществото за тѣхната деятельность и за онова, което тѣ сѣм могли да свършатъ. По този начинъ ако вървимъ, смѣтамъ, че ние ще създадемъ нови прѣцеденти въ нашия политически животъ, които могатъ да се изразятъ въ съвсемъ нежелателни инциденти — единъ административенъ органъ да се чувствува свободенъ да обяви дуелъ на единъ народенъ представителъ и, когато срѣщне този народенъ представителъ, лично да се саморазправя съ него, заради желанието на народния представителъ да му се обяснятъ поичинитѣ, по които не е могло да се издирятъ разбойницитѣ.

Искамъ да се спра и върху другъ единъ фактъ. Както при звѣрското убийство на сѣднитѣ отъ Севлиевския окръженъ смѣдъ, така и при обира на трѣна на гара Бокиловци се оповести отъ пресата, че сѣм намѣрени писма, оставени отъ разбойницитѣ. Азъ нѣма да влизамъ въ тълкувание на съдържанието на тѣзи писма, дали тѣ сѣм правдоподобни, дали тѣ действително изразяватъ истината, че тѣзи вулгарни разбойници се числятъ къмъ една обществена организация. Вѣрвамъ, че за всѣки единъ отъ васъ е ясно, че тѣзи разбойници нѣматъ и не могатъ да иматъ нишо общо съ никого. Но азъ съмъ длѣженъ да изнеса предъ българския Парламентъ, че тѣзи писма нѣматъ никакво друго значение, освенъ това: тѣзи вулгарни разбойници да бъдатъ представени въ физиономията на политически престѣпници или, както тѣ се титулуватъ, на революционери, за да може да се реагира отъ страна на друга една властъ, въ територията на която се намиратъ, ако българското правителство би поискало тѣхната екстрадиция, за да ги сѣди по законитѣ на нашата страна за вършенитѣ отъ тѣхъ престѣпления. Азъ смѣтамъ, че българското правителство, независимо отъ тѣзи писма, които даватъ политическа окраска на разбойницитѣ, е длѣжно, за престижа на българската държава, да поиска тѣхната екстрадиция, за да се смѣкне отговорността отъ него и да се види, че България ги третира като вулгарни разбойници. Нека тогава остави на нашата съседка да ги третира като политически престѣпници, каквито въ сѣщностъ тѣ не сѣм.

И. Гавалюговъ (д. ср): Да се застъпятъ вашитѣ приятели предъ Сърбия, предъ сѣрбското правителство, за да бъдатъ екстрадирани.

К. Томовъ (з): Не могатъ да се застъпватъ отдѣлни лица, освенъ българското правителство, което може да иска да се изпълнятъ изтѣзреленията на международнитѣ конвенции, каквито съществуватъ между нашата държава и нейнитѣ съседи.

Съ една дума, г. г. народни представители, позволете ми да изразя предъ васъ моето схващане, че България днесъ както въ международно отношение, така и въ вътрешно, стопанско, финансово и административно, се намира зле и трѣбва да се търси изходъ отъ тоза тежко положение. Този изходъ се търси не само отъ опозиционнитѣ партии, отъ политическитѣ организации, той се търси отъ всички стопански съсловия въ нашата страна чрезъ тѣхнитѣ професионални организации, той се търси дори отъ нѣкои сѣрѣи на самата управляваща партия. Правителството казва: моята политика е на правъ пътъ, тя носи благоденствие и щастие на българския народъ; азъ се ползу-

вамъ съ довърнето на болшинството въ българския Парламентъ.

С. Савовъ (д. ст): Ти все съ това болшинство се разпращашъ.

К. Томовъ (з): Нѣма да влизамъ въ подробности каква стойностъ има болшинството въ всѣки единъ парламентъ, за да може правителството да си послужи съ неговата подкрепа за задържане на властта. Българскиятъ народъ отъ столицата до най-последнитѣ градове, села и колиби дефилира въ стройни редове, за да протестира противъ тежкото положение, въ което искатъ да поставятъ България. Нѣкои искатъ да изкористятъ този неговъ протестъ, като откажъ да плаща репарации. Народътъ иска да манифестира едно свое разбиране, че той е доведенъ до едно отчаяно положение и повече не може да бѣде оставенъ въ него. Следователно, единиятъ факторъ въ тая страна, народътъ, всѣкидневно проявява своето разбиране, своето схващане за настоящия моментъ, че положението е тежко и трѣбва да се намѣри известенъ изходъ отъ него.

Г. г. народни представители! Ние сме конституционно-парламентарна държава и когато имаме едно правителство, което съ огледъ на това, че има подкрепата на своето болшинство, не се вслушва въ гласа на дефилиращия въ стройни редици български народъ, не взема подъ внимание неговитѣ протести, ние ще трѣбва да си зададемъ въпроса: въ тази държава нѣма ли другъ стопанинъ?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Коста Томовъ!

К. Томовъ (з): Не, г. Ляпчевъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тѣй слагате въпроса. Народътъ дефилира, народътъ прави и изборитѣ.

К. Томовъ (з): А-а-а!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Какво „А-а-а“!

Б. Павловъ (д): Я слѣзте отъ властта, че произведете избори! Давате амнистия за престѣпленията по изборитѣ. Има безобразия извършени при законодателнитѣ избори въ 1927 г.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Изнесете ги, за да ги видимъ.

Б. Павловъ (д): Внушава се на правителствения хор, че могатъ да правятъ всичко, защото ще има амнистия.

А. Пиронковъ (д. ст): Това е лъжа. Кѣде е казано подобно нѣщо?

Б. Павловъ (д): На много мѣста.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Какво говорите за амнистия, за избори? Не можахъ да Ви разбера.

М. Бечевъ (д): Дайте да разгледаме врачанския изборъ, въ него ще намѣримъ много интересни работи.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Кажете ги, не съмъ Ви занушилъ устата. Въ Вътрешното министерство не съмъ получилъ никакви оплаквания по тия избори.

Б. Павловъ (д): Смѣе ли нѣкой да се оплаква? Вие заявихте, че амнистия на чиновници за престѣпления по изборитѣ нѣма да дадете, но амнистия се даде. Кой смѣе сега да се оплаква?!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вие, смѣлиятъ Борисъ Павловъ, кажете факти.

Б. Павловъ (д): Безполезно е. И тамъ е нещастие, че стана безполезно да се оплакватъ хората.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ зная всички ви много добре, зная и управлението на всички партии до една, зная и упръдитѣ на оппозицията къмъ всѣко управление какви сѣ били.

Зная тия шашарми.

Б. Павловъ (д): Не е шашарма.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни).

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нами видѣхме какви сѣ резултатитѣ отъ акцията ви противъ правителството.

Б. Павловъ (д): Даването на амнистия на всички престѣпления, извършени отъ чиновници по време на изборитѣ, шашарма ли е? Това е фактъ.

К. Маноловъ (зан): Онзи денъ азъ Ви дадохъ една телеграма. Връщамъ се въ Варна, срѣщамъ околийския началникъ и му казвамъ: защо не респектирате Вашитѣ чиновници, които тормозятъ общинскитѣ съветници и ги принуждаватъ да си даватъ оставката? Той ми отговори: „Защо се оплаквате, нали има министъръ-председателъ?“ Закаква се даже, че ще ги бие. Това какво показва?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Маноловъ! Недейте унижава българския общински съветникъ, защото ако вие така го представлявате и така го унижавате, униждавамъ Ви, че разбиранята на конституцията и на Парламента ще иматъ думата.

К. Маноловъ (зан): Азъ съ прискѣрбие констатирамъ тоя фактъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Недейте прекалява по тия работи. Шомъ, започнете така да говорите, тогава за менъ е най-лесна работа.

И. П. Недѣлковъ (з): Г. министре! Азъ съмъ огправилъ питане до Васъ за битъ Вашъ съветникъ отъ Вашата полиция.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нѣма ли прокуроръ? (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

Б. Павловъ (д): Отчаяни сме се отъ Вашитѣ органи — винаги ги амнистирате.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Амнистията, преди всичко, дойде на третата година — две години следъ като станаха изборитѣ.

Б. Павловъ (д): Туй нѣма значение.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Има значение, защото тѣзи, които се амнистираха, сѣ минали презъ много сѣдилища.

Б. Павловъ (д): Презъ никакви сѣдилища не сѣ минали.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: После, амнистията дойде въ единъ моментъ, когато въ страната имаше едно всеопрошение. И трето, не правителството внесе тая амнистия, а вие сами намѣрихте смѣтка да се самоамнистирате, защото имаше процеси за изборни престѣпления не само по отношение на правителствени чиновници, но и по отношение на хора отъ почитаемата оппозиция. Вие не ги знаете. (Оживление всрѣдъ лѣвицата) Да, да, въ парламентарната комисиия се изтъкнаха тия работи и тамъ намѣрихте формулата. Баралиевъ, опозиционеръ, направи първото предложение.

П. Анастасовъ (с. д): Вие предложихте тая амнистия, за да амнистирате севлиевския околийски началникъ Захаръ Мариновъ, вашъ партизанинъ. Това е истината.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Кой предложи тая амнистия?

Б. Павловъ (д): Амнистията я предложи правителството.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не я предложихъ азъ.

Б. Павловъ (д): Едно правителство, което не си командва болшинството, както сте вие, бѣше натиснато отъ това болшинство и то прие амнистията така, както му се наложи. Едно правителство, което държи за политиката, която следва, много естествено можеше да се противопостави на тази амнистия. Но измисли се формулата, за да се даде видъ, че тая амнистия не иде отъ правителството, а че дойде отъ заднитѣ врата.

Министър-председател А. Ляпчев: Правителството не може по всеки един въпрос да създава криза. За мен беше важен въпросът за амнистията в неговата цялост; той не беше частичен въпрос. Тъй е, г. Павлов! Вие знаете много добре от какво дойде държавата до това положение. Ако Вие искате да бъдете много строги, Вие трябва да се справите със това, какво е било до 9 юний 1923 г., и после да дойдете на месец юний 1929 г. Разбрахте ли ме? Тия факти не се отминават така, с скокове.

Б. Павлов (д): Не само да говорите за цифрените резултати от изборите, а да съобщите и фактите.

Д-р В. Такев (д. сг): Г. Павлов! Вие бяхте в комисията, която проверяваше изборите. 70 избори проверихме; по два-три само имаше преписки за оплаквания от някои полицейски органи. Всички избори минаха без каквато и да е контестация и без каквито и да е оплаквания за извършени престъпления от този род, за който Вие казвате. Имаше само две-три преписки за нарушения по изборите.

Б. Павлов (д): По всеки избор имаше преписки. Тъкмо защото съм бил в комисията, зная туй.

Председателстващ А. Христов: (Звъни)

Д-р В. Такев (д. сг): Не е вярно туй.

С. Савов (д. сг): Когато се проверяваше вашият избор тук, ти се скри, избяга. Аз бях докладчикът. Къде беше ти? Нямаше кураж да бъдеш тук!

Б. Павлов (д): Не смейте в мое присъствие да го сложите. Аз бих желал пак да го сложите, за да поприказваме върху него.

Председателстващ А. Христов: (Звъни)

С. Савов (д. сг): Къде беше тогава? Сложете го пак, та да поприказваме по него! Сега ми говорите! Тогава нямаше кураж.

Д-р В. Такев (д. сг): Аз мога да Ви уверя, г. Павлов, че няма нито един избор, утвърден от комисията, в който да са констатирани насилия, извършени въ такъв вид, каквито Вие представлявате.

Б. Павлов (д): Съжалявам извънредно много, г. Такев! Амнистията, която си дадохте, свидетелства за голъми насилия по изборите. Това е истината. И сега ми разправяте, че народната воля била проявена въ изборите!

Председателстващ А. Христов: (Звъни)

К. Томов (з): Г. г. народни представители! Съ постоянните наши пререкания няма да си уясним тези въпроси.

Б. Павлов (д): Гръшката не е моя.

К. Томов (з): Нека не се чудим, че нашата държава преживя една психоза на крайно левичарство. Нека също така лесно да си обясним и онази психоза, онова психическо настроение, което наставя въ сръдата на българския народ днес, намърило израз въ създаването и оформяването на други организации, които претендират да оправят всички дефекти, които нашият обществен живот след освобождението досега понася. Докогато ние не погледнем тръзво на всички нъща и не дадем ясна преценка на онова, което се казва вон чрез изборите и как е даден той, ние ще подхранваме тези условия и нека не ни бъде чудно, че ще преживем друга една психоза въ дъсно, различна от онази, която преживяхме въ лъво.

Но моята дума беше другаде, г. г. народни представители, от която г. министър-председател ме отвлече, като каза: „Вие сте господари на този народ“. Не е там моята мисъл. Но, г. министър-председателю — позволете, колкото и малки да сме — наблюдавайки политическия живот въ другите държави, да кажем, че при такива вътрешни кризи, при усложнението на голъми стопански въпроси и при разрешаването на голъми проблеми, поставени пред тези народи, не се е процедира по начина, по който се процедира въ нашата държава. Така е поне от войната насам не само въ държави съ установени парламентарни порядки, но и въ държави, които претър-

пъха изменение въ своето политическо устройство, каквато е Германия, каквито са и други — да не ги изброявам.

Моята мисъл е друга: въ тази държава няма ли други фактори вон от българския народ, вон от волята на този народ? Този фактор съществува по нашата конституция и смътане, че ние го забравяме въ нашите рецепти, въ нашите борби, въ всичко онова, което преживяваме въ нашата държава. Това е държавният глава. Но вървам, че много от вас ще кажат: „А, та вие към там ли погледате, към там ли се обръщате?“ Недейте, г-да, с ирония, с пренебрежение се отнася, когато поставяме на обсъждане този въпрос въ Парламента и когато този фактор го издига като един от първите фактори въ нашата държава. Аз заявявам, че съм монархист, че поддържам и ще поддържам днешния държавен строй, начело съ наследствен монарх, какъвто се предвижда днес по конституцията за нашата конституционно-парламентарна държава. Обаче ако често сме изпадали въ една немощ политическа, въ една вътрешна криза, ние ще трябва да...

Министър С. Василев: Ние сме рамо до рамо съ тебе.

К. Томов (з): Не сме рамо до рамо, г. Славейко Василев, защото вие днес стоите на становището, което отърва на много политически партии, които са хванали властта въ ръцете си и искат да я използват само за своите интереси, или за интересите на една група. Това е становището, че царят царува, но не управлява.

С. Мошанов (д. сг): И затуй за него никога не се говори въ парламентите.

К. Томов (з): Ако не се говори за него въ Парламента, г. Стойчо Мошанов, ще се заговори вон на трибуните всрѣд народа, а това не е полезно и не трябва да се допуска.

С. Мошанов (д. сг): Понеже казахте тази формула и аз казах друга формула.

К. Томов (з): По силата на чл. 5 от нашата конституция, царят е върховен представител и глава на държавата. По силата на чл. 12 — изпълнителната власт принадлежи на царя. По силата на чл. 152 — министрите се уволняват и назначават от царя. Смыслът на тези постановления от нашата конституция не е да засили личната воля, личните аспирации и личните интереси на държавния глава, а напротив, по силата на чл. 5, държавният глава е облъчен въ една много трудна и деликатна длъжност. Тя му налага дълга да отгатва държавните интереси, да напишва народните желания, да ги координира и да дава насока на държавната управа. Защото иначе бихме изпадали въ положението да смѣтаме, че този институт има предназначение да служи само за една декорация, без да взема никакво участие въ съдебните на българския народ чрез тази си дейност от орган, юридически неотговорен, държавният глава поема отговорност непосредствено пред нацията и историята. По силата на чл. 152 от нашата конституция, той определя въ общи линии курса на политиката, която трябва да се следва въ моменти, когато и нация, и държава са изпаднали въ тежко и безизходно положение. След упражняването на тази своя воля — назначаването на правителството, въ лицето на което се очертава общият курс на държавната политика — той по-нататък престава да се мѣси прѣко въ управлението, освен съ напътствия, съ предупреждения и съ даване съвети.

Аз смѣтам, г. г. народни представители, че когато единият фактор — българският народ — днес ясно и недвусмислено заявява, че положението е тежко и че трябва да се намѣри изход от него, ще трябва и вторият фактор също така да прояви загриженост върху тежкото положение, въ което се намира нашата държава.

Н. Пждарев (д. сг): Тези заявления не се обгербват.

Министър С. Василев: (Тихо казва нѣщо)

К. Томов (з): Аз казах, г. Славейко Василев, че желанието на българския народ не е, както някои го тълкуват, да заяви: „Не искаме да плащам повече репарации“. Народното разбиране е, че положението на българския народ, въ всичките негови стопански разклонения, е дошло до предълната възможност на удържимост, че повече не може да се остане въ това положение, че повече плащания, ако бъдат предвидени такива, но мо-

гати да бъдат понесени и че, следователно, такъв курс на политика, който вещае нови задължения, каквито са репарациите, ще трябва да бъде сменен, ще трябва да бъде отклонен. Това е смисълът на днешния протест против репарациите. Повтарям, той не е проявление на инат и на нежелание да се плаща.

Министър С. Василев: Правителството какво прави по този въпрос?

К. Томов (з): Правителството запреща протестите.

Министър С. Василев: Правителството е рамо до рамо с народа.

Министър-председател А. Ляпчев: Оставете го. Щом може така да тълкува, ще го разберат! (Към К. Томов) Нали искаш да те разберат? Няма да те разберат, щом така тълкуваш.

К. Томов (з): Г. г. народни представители! Когато търсим изхода от днешното положение, ние ще трябва да погледнем и в друга една област и да бъдем откровени, да бъдем искрени. Всички говорим за нова власт, за смяна на днешния кабинет. Обаче аз съмтам, че тази нова власт няма да дойде смяна на лицата или смяна на портфейлите от кабинета; тя ще дойде, когато всички обществени и политически групи се дебелижат до една обща, не партийна, а държавна платформа за излизане от тежкото положение, в което се намира държавата. Аз съм откровен и в това отношение да призная, че политическите партии в нашата страна днес, с онова, което изживяват сами в себе си, и с ония отношения, които имат помежду си, дават едно оправдание на известното становище, което Сговорът заема — че няма кой да го замести. Аз не споделям това становище на Демократическия сговор, че няма кой да го замести, тъй като не е негово право да се грижи за своя заместник. Но, въпреки наложителността от една нова власт в името на едни бързи реформи, на една голяма държавна програма, аз констатирам, че нямаме оформен един политически център на опозицията.

П. Анастасов (с. д): Има го, има го — желзният блок.

Министър-председател А. Ляпчев: А бе потрай!

К. Томов (з): Живейте Вие с това разбиране, г. Анастасов.

П. Анастасов (с. д): Като кадиш таман, изкажи се ясно.

К. Томов (з): Никъде никому не кадя таман, а изказвам едно свое разбиране.

П. Анастасов (с. д): По-близо до народа бжди. А народът се представлява от желзния блок.

Министър-председател А. Ляпчев: А бе всеки от вас представлява цял народ; и ти представляваш цял народ!

П. Анастасов (с. д): Аз представлявам своите избиратели.

(Председателското място се заема от подпредседателя В. Димчев.)

К. Томов (з): Аз не желая да влизам в пререкания с Вас, г. Анастасов.

Но, г. г. народни представители, политическите партии у нас изживяват един вътрешен антагонизъм, те не могат да намират допирни точки помежду си, за да образуват един политически център, който да обнадежди българския народ, защото — нека си послужи с една максима — „народът не мисли, народът върва“. И ако неговата въра днес е поколебана, ще трябва да направим всичко възможно тя да бъде възстановена, да се издигне той и да повърва, че може да се създаде едно управление по-добро от всички досегашни, за да излезем от тежкото положение, в което се намираме днес. Следователно, дълг се налага на политическите партии с своята дейност да обият проявление на други едни не политически организации, но организации, които днес смътат, че те единствени са компетентни, че те представляват българските интереси и се бият в гърдите, че са родозащитнически, да издигнат престижа си като политически партии и да обнадеждат българския народ

чрез едно групиране помежду си, чрез едно споразумение върху една обща база, върху една обща платформа. Да се постигне това споразумение аритметически, да се търсят комбинации чрез числа, мъчно ще може да стане това. Ето, 7 години управлява Демократическият сговор и това групиране не можа да стане. А то може да стане върху базата на една платформа, на една обща програма, която днешният момент налага да бъде реализирана, за да се излезе от тежкото положение.

Позволете ми, макар не толкова компетентен, с своите скромни сили, доколкото можем, да набележим известни точки, които могат да създадат обединение не само между опозиционните партии, но, бих казал, между цял български народ, и едно правителство, съставено от най-достойните негови синове, да поведе народа към по-светло бъдеще и към отстояване по-достойно на всички онези проблеми, които новото време налага.

Ние сме там, че една такава платформа, която може да обедини българския народ, е следната: (Чете)

„1. Край на досегашните партизански нрави, политическо коварство, лицемерие, лицепрятие и котирийни управления.

„2. Създаване условия за премахване групирането на българските политически сили в два враждующи лагери, които до близкото време горяха в гражданска война.

„3. Идейно гражданско обединение на селото и града.

„4. Смяна и открита борба против демагогията, безотговорната критика, от която и страна да иде тя.“

Защото днес, когато България има да разрешава големи въпроси, какъвто е въпросът за репарациите, вие виждате как от много страни се дават всевъзможни осветления, всевъзможни уяснения, които поставят много лица, много групи и много фактори в едно недоумение — не могат да разберат кое е действителното положение на въпроса и докато той е разрешен.

„5. Бързо преобразование въ устройството и уредбата на държавните и общински служби и заличаване на цял ведомства и отдели, за да се намалят разходите, като числото на чиновниците бъде намалено до необходимия и възможен минимум.“

Ние говорим за съкращаване на чиновниците, но то няма да дойде математически и аритметически, като намалим 5 или 10 хиляди чиновници; то ще дойде, когато направим едно вътрешно преустройство на функциите на държавата, когато цял ведомства се съкратят и работата им се възложи на други ведомства с по-малък персонал, но с по-голяма интензивност и проявен труд.

„6. Големи икономии и съкращения в държавния, окръжния и общинския бюджет.“

Българският народ ще може отчасти и с собствени сили, а не само чрез външна подкрепа, под формата на заеми, да излезе от тежкото положение, в което е, само когато се посегне с желзена ръка и се направят големи съкращения и в държавния, и в окръжния, и в общинския бюджети. Дори трябва да се усвои една политика за култивиране на съзнанието, че са нужни икономии и в частния бюджет на всеки един гражданин.

„7. Прекратяване с желзена ръка пражосническото на държавните средства и излишните разходи.

„8. Строго преследване и премахване корупцията и спекулацията, които подриват морала и отчайват народа.“

Г. г. народни представители! Вие чухте тук — не само представители на опозиционните партии го казаха, но дори и представител из сръбата на правителството загатна за това — че има известни неща в нашия обществен живот, които ще трябва да се изкоренят, за да се създаде по-голямо доверие и по-голям авторитет на държавната, окръжна и общинска власт. Всички говориха тук за всевъзможните начини на проявяване на корупцията. Ще трябва с общи усилия да бъде премахната корупцията, да бъде изкоренена, бих казал, дори с желзена ръка.

„9. Ревизия и намаление на съществуващите данъци и разпределение облагането съобразно податните сили на данъчните обекти.“

Да не повтарям. Каза се тук по-рано, дори и от финансовия министър, че данъците са достигнали своя предел на увеличение и че по-нататък е невъзможно да се увеличават, защото то е все едно да се посъга вече не върху приходите, а да се посъга върху състоянието, върху живота на българските граждани и по този начин да се подриват здравите устои на нашата държава.

„10. Организиране държавния и частен банков капитал съобразно нуждите и средствата на държавата.

„11. Създаване необходимите условия за развитието на земледелското производство като главен поминък на нашата страна и поощряване на ония клонове от индустрията, които са в интерес на държавата.“

стрията, които ще обработват предимно сурови материали от нашето селско стопанство и нашите надземни и подземни богатства.

„12. Спиране всъщност вънос на предмети и материали, особено деликатеси и фабрикат, които не сж от първа нужда за живота, нито за цвѣтущата наша родна индустрия. Да се вземат всички мѣрки, законодателни и административни, щото въносътъ въ никой случай да не надминава износа.“

Тая програма, г. г. народни представители, предполага и едно обединение и едно групиране на българските партии отъ крайната лѣвица до крайната дѣсница въ лицето на едно правителство, въ което да участвуватъ най-достойните български синове, а отъ друга страна създаването на една международна пропаганда така сжщо отъ компетентни и способни лица. Защото ние виждаме, че въ насъ животътъ до голѣма степенъ се намира подъ знака на другитѣ държави. Голѣми въпроси отъ чисто нашъ вътрешенъ характеръ днесъ намиратъ своето разрешение било въ Обществото на народитѣ, било въ разнитѣ комисии или експертни комитети. Затова налага се България да бѣде представена въ чужбина добре, да засили своитѣ представители тамъ съ компетентни лица, които да изнасятъ действителното положение, въ което се намира нашиятъ народъ, и съ огледъ на това да се подпомага на вътрешната строителна политика на таква едно наше правителство.

Г. г. народни представители! Ако надаваме този апелъ за групиране на общественитѣ сили, то е за да се съкрати разстоянието за излизането отъ това тежко положение. Не се ли направи това, ние оставаме съ убеждението, че днешното правителство не само не се вслушва въ проявената воля на българския народъ, но че то на всѣка цена, дори при опозицията въ неговата собствена срѣда, е решило да държи властта. При това положение никой не може да ни разубеди, че днешното правителство води България къмъ катастрофа, която ще струва много по-скъпо на нашата държава и на нашия народъ, отколкото катастрофата, която ни последва отъ войната насамъ. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Н. Пждаревъ (д. ср): Вие поставяте въпроса, значи, така: да ще султанътъ да освободи Македония!

Председателствуващъ В. Димчевъ: Г-да! Има записани още двама оратори, г. Никола Мушановъ и г. Цено Табаковъ, които сега отсъствуватъ, но които помолиха бюрото да говорятъ утре.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Това „лошо“ правителство, както виждате, все пакъ желае и чака почитаемата опозиция да се изкаже.

Т. Христовъ (д. ср): Когато ѝ дойде кефътъ. Не трѣбва да имъ се разрешава.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Моля Ви се. Съгласенъ съмъ да ги чакаме утре да се изкажатъ, сега, обаче, правя предложение, за да използваме малкото време, което остава до 8 ч., да се занимаемъ съ доклада на прошетарната комисия.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които сж съгласни съ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка 4 отъ дневния редъ — докладъ на прошетарната комисия.

Има думата народниятъ представителъ г. Калоянъ Маноловъ да докладва.

Докладчикъ К. Маноловъ (зан): Г. г. народни представители! Ще ви докладвамъ по списъкъ XIII пореденъ № 52. Дванадесетъ души общински съветници въ с. с. Садово и Шехово, Котленска околия, сж глобени за нарушение на чл. 72 отъ правилника за прилагане на закона за т. з. с. Отправили сж молба до прошетарната комисия да имъ бѣде опростена глобата. Прошетарната комисия е изпратила тѣхната молба до Министерството на земледѣлието за мнение. Отъ тамъ тя се връща съ надписъ: (Чете) „Настоящата връщане на почитаемата прошетарна комисия при Народното събрание съ мнение да се опрости наложената глоба, понеже отъ разпита и даннитѣ къмъ преписката се вижда, че глобенитѣ лица не сж виновни.“

Прошетарната комисия единодушно реши да имъ се опрости глобата и азъ моля да приемете решението на прошетарната комисия.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Обяснете защо сж глобени, за да се разбере.

Докладчикъ К. Маноловъ (зан): Тѣ казватъ: (Чете) „Съ заповѣдъ № 1320 отъ 21 ноември 1925 г. на господина министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти, вие, въ качеството си на членове на Садовския общински съветъ и, следователно, и такива на общинската комисия по закона за т. з. с., сме глобени съ по 2.000 л. подъ предлогъ, че не сме изпълнили разпореджанията на чл. 72 отъ правилника за прилагане на закона за т. з. с. и разпореджанията на окръжното № 6.072 отъ 22 априлъ 1925 г. на Дирекцията за т. з. с. Този заповѣдъ, който г. министърътъ е издалъ въз основа на донесението на околийската комисия за т. з. с., е несправедлива, понеже донесението, въз основа на което е издадена, не отговаря на истината. Общинскиятъ ни съветъ изпълни точно своитѣ задължения и нито единъ отъ насъ не е ималъ желание да не зачита разпореджанията на Дирекцията за т. з. с.“ Това е положението.

Г. г. народни представители! Комисията е решила да бѣде опростена глобата на тия 12 души общински съветници, наложена имъ по чл. 72 отъ закона за т. з. с., като членове на общинска комисия по сѣщия законъ, и азъ моля Народното събрание да одобри това решение.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които сж съгласни съ решението на прошетарната комисия, да се опрости на Ангелъ Янчевъ, Иванъ Геновъ, Антонъ Сергеевъ, Стамо Стефановъ, Севдали Юнузовъ, Мустафа Кърджалия, Байрямъ Али Ахмедовъ, Митъръ Георгиевъ и Иванъ Батановъ, отъ с. Садово, Котленска околия, Колю Вълчевъ, Ангелъ Тодоровъ и Димитъръ Ивановъ Джибиревъ, отъ с. Шехово, сѣщата околия, наложената имъ глоба по 2.000 л. съ заповѣдъ № 1320 отъ 21 ноември 1925 г. на министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти, като бивши членове на садовската общинска комисия по закона за т. з. стопанства, моля, да си вдигнатъ ржката. Мнозинство, Събранието приема

Ще се докладва по списъкъ XII пореденъ № 2.

Има думата докладчикътъ г. Петъръ Анастасовъ.

Докладчикъ П. Анастасовъ (с. д): Подалена е молба отъ Парашкевица Славчова Герганова, отъ Плѣвенъ, съ която моли да ѝ се отпусне пенсия или помощъ, като пострадала (ослѣбѣла) съ дветѣ очи при избухване на адска машина, изпратена по пощата на мѣжа ѝ, кайто билъ убитъ отъ сѣщата машина, и тя останала съ 3 малолѣтни деца безъ срѣдства за преживѣване.

Комисията, като проучи книгата въ свръзка съ тая молба, намира, че трѣбва да ѝ се отпусне една еднократна помощъ, тъй като пенсия не може да ѝ се отпусне, и реши да ѝ се отпусне еднократна помощъ отъ 20.000 л.

Моля г. г. народнитѣ представители да се съгласятъ да се отпусне тази еднократна помощъ отъ 20.000 л. Ако е нужно да се мотивирамъ, мога да ви направя едно по-обстойно изложение.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Разкажи малко.

Докладчикъ П. Анастасовъ (с. д): Вамъ ви е известно, че презъ 1922 г., на 8 юлий, просбописецътъ на единъ плѣвенски адвокатъ, Славчо Гергановъ, получилъ единъ колетъ по пощата и, зарадвавъ, че му е билъ изпратенъ единъ подаръкъ, той не е отворилъ колета въ писалището на адвоката, а отива да го отвори въ дома си. И въ градната, предъ жена си и предъ децата, той отваря този колетъ. За щастие, неговитѣ деца сж били малко по-далечъ отъ масата, където е стоялъ той съ своята жена. Адската машина избухва и разкъсва на парчета Славчо Гергановъ, а Парашкевица Славчова Герганова ослѣпява, едно отъ децата бива наранено, но следъ голѣми усилия отъ лѣкритѣ бива спасено. Днесъ тя е слѣпа, безъ срѣдства за преживяване и съ 3 малки деца; нѣма абсолютно никакво препитание и моли за помощъ.

Комисията намира за основателно искането ѝ да ѝ се отпусне тази помощъ. Има тукъ и плѣвенски депутати, които вѣрвамъ, че ще ме подкрепятъ.

Министъръ А. Буровъ: Ами имотното ѝ състояние какво е?

Докладчикъ П. Анастасовъ (с. д): Имала нѣкакво си запустѣло лозе, което на времето е било лозе, когато мѣжътъ ѝ е билъ живъ. Това е положението.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които сж съгласни да се отпусне на Парашкевица Славчова Герганова, отъ гр. Плѣвенъ, еднократна държавна помощъ въ разиѣръ 20.000 л., моля, да си вдигнатъ ржката. Мнозинство, Събранието приема.

Ще се докладва по списък X пореден № 11.

Докладчик П. Анастасов (с. д): Постъпило е заявление отъ Иванъ Ивановъ Преображенски, отъ гр. София. Това е единъ поборникъ, единъ доброволецъ отъ Освободителната война. Той се е билъ за освобождението на България. Обаче следъ войната, вмѣсто да се завърне въ Русия, където е билъ на служба въ войската, той остава на служба въ българската войска, която тогава се е формирала. Далъ е младиниѣ си за формирането на тая войска и сега преживява съ една пенсия отъ нѣколко стотинѣ лева месечно, която българската държава му дава като на бившъ чиновникъ, който си е плащалъ съответниѣ вноски въ пенсionния фондъ.

Понеже неговитѣ другари отъ Освободителната война, които сега иматъ нещастieto да сѫ тукъ, като емигранти отъ Русия, по силата на едно наше законодателно решение, получаватъ ежесечно по 2.000 л. пособие отъ държавата, а той получава само 500—600—700 л. месечна пенсия, моли или и на него да му се дадатъ 2.000 л., които неговитѣ другари получаватъ, или да му се отпусне една еднократна помощъ.

Следъ изучаванята, които комисията направи, последната реши да му се отпусне еднократна помощъ отъ 10.000 л. Мисля, че Народното събрание нѣма да се противопостави на това решение.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! За мене въпросътъ има друго значение и затова ние не трѣбва така леко да погледнемъ на него. Не е въпросътъ за 10-тѣ хиляди лева. Въпросътъ е следниятъ. Тѣй или иначе, той поборникъ е останалъ на българска служба. Въ сѣщото положение сѫ и много други поборници. Сега той се силае на обстоятелството, че ония неговии другари, които като емигранти сѫ дошли у насъ, получаватъ повече, отколкото той, и се чувствава оше-тенъ. Но явява се въпросътъ: всички ония, които сѫ като него, пакъ българи, а тѣ сѫ съ хиляди, които получаватъ сега само това, което той получава, тѣ въ какво положение ще се намѣрятъ. . . .

И. П. Недѣлковъ (з): Трѣбва на всички да дадемъ помощъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: . . . по отношение на този тѣхенъ другаръ, който ще се възползува сега и ще получава онова, което получаватъ другитѣ негови другари — емигрантитѣ? Това е една много опасна работа.

Разбира се, комисията не му е дала увеличение на пенсията до оня размѣръ, какъвто получаватъ ония неговии другари, които сѫ дошли отъ Русия, защото причинитѣ да получаватъ тѣ по-голяма сума отъ ония, които сѫ пенсionирани у насъ, сѫ съвсемъ други. Дошлиятъ отъ Русия сѫ експатрирани хора, тѣ не сѫ имали нищо предъ видъ, когато сѫ дошли да живѣятъ тукъ, и пр. Съвсемъ друго е тѣхното положение, а съвсемъ друго е положението на тоя, който презъ цѣлото време, когато е билъ тукъ, е билъ на служба у насъ и е пенсionиранъ. Естествено е, че ние не можемъ да го измѣкнемъ отъ положението, въ което се намира той и хиляди други българи.

Но, казва се, да му се даде еднократна помощъ. Добре, азъ нѣмамъ нищо противъ, ако Народното събрание се съгласи съ предложението на комисията да му се даде еднократна помощъ, само че азъ съмъ длъженъ да изясня на Народното събрание, че тая работа не е така лека, поради послѣдствията, които може да има.

Д. Ивановъ (з. в): Тогава ще поискатъ помощъ и всички други. На всички трѣбва да даваме

И. П. Недѣлковъ (з): Имаме и много инвалиди, имаме и много деца сираци.

К. Николовъ (д. сг): Той е много старъ човѣкъ, г. министре.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Коста Николовъ! Азъ разбирамъ тия работи.

Докладчикъ П. Анастасов (с. д): Азъ докладвамъ решението на комисията, г. г. народни представители, и съмъ длъженъ да го защитя. Мисля, че нѣма да бжде много, ако решимъ да му се отпусне еднократна помощъ отъ 10.000 л.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Не съмъ за 10-тѣ хиляди лева.

Докладчикъ П. Анастасовъ (с. д): Тоя човѣкъ е на 70 години и едвамъ преживѣва, г. министре.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Тогава ще трѣбва да дадемъ на всички, които сѫ на 70 години.

Докладчикъ П. Анастасовъ (с. д): Той има и по-специални заслуги къмъ насъ. Неговитѣ другари получаватъ такава подкрепа.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Неговитѣ другари я получаватъ, защото сѫ емигранти. И за заслуги имъ е дадена. То е съвсемъ друго положение.

Докладчикъ П. Анастасовъ (с. д): Затуй ние възприехме не да му увеличимъ пенсията, както иска, а да му дадемъ еднократна помощъ отъ 10.000 л.

Остава на съвѣстѣта на народнитѣ представители, да решатъ както намѣрятъ за добре, обаче азъ поддържамъ решението на комисията.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ решението на прошетарната комисия, да се отпусне на Иванъ Ивановъ Преображенски, живущъ въ гр. София, еднократна държавна помощъ въ размѣръ 10.000 л., моля, да вдигнатъ рѣка. Малцинство, Събранието не приема

Докладчикъ П. Анастасовъ (с. д): Списъкъ XI пореденъ № 1.

Заявление отъ Маринъ Паскалевъ, отъ гр. София, инвалидъ отъ войната, съ 5 деца. Получава нищожна пенсия. Моли да му се отпусне помощъ.

Комисията реши да му се отпусне еднократна държавна помощъ въ размѣръ 5.000 л. — по 1.000 л. на дете.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които сѫ за приемане решението на прошетарната комисия, да се отпусне на Маринъ Паскалевъ, инвалидъ, отъ гр. София, еднократна държавна помощъ въ размѣръ 5.000 л., моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата докладчикътъ г. Иванъ Ингилизовъ.

Докладчикъ И. Ингилизовъ (мак): Списъкъ XVI пореденъ № 46.

Бараковското църковно настоятелство е искало да му се отстъпи една градина и една къща.

Министерството на земледѣлнето е дало съгласието си и комисията е решила да уважи тази молба.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които сѫ за приемане решението на прошетарната комисия, да се отстъпи даромъ на църковното настоятелство въ с. Бараково, Горноджумайска околия, двуетажното паянтово здание съ градина отъ около 2.000 кв. м. въ сѣщото село, бивше притежание на изселитѣ съ наследници на Найлъ бей Зия Беговъ, за дворъ на църквата „Успѣние Света Богородица“, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Ингилизовъ (мак): Списъкъ XIII пореденъ № 49.

Мелнишкото училищно настоятелство моли, държавното здание, въ което се помѣщаватъ училищното настоятелство и телеграфопощенската станция, да му се отстъпи даромъ за прогимназия.

Комисията е решила, следъ като Министерството на земледѣлнето и държавнитѣ имоти е дало съгласието си, четириѣ стаи, въ които се помѣщава телеграфопощенската станция, да останатъ на тая станция, а останалото помѣщение да се отстъпи даромъ на училищното настоятелство.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които сѫ за приемане решението на прошетарната комисия, да се отстъпи даромъ на училищното настоятелство въ гр. Мелникъ държавното здание въ сѣщия градъ, което да послужи за помѣщение на прогимназията и основното училище, съ изключение на четири стаи, въ които мѣстната телеграфопощенска станция да се помѣщава за вѣчни времена, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Ингилизовъ (мак): Списъкъ V пореденъ № 7.

Софка Олчева Палиева, отъ гр. София, моли да ѝ се опростятъ данѣци на сума 33.678 л. Това заявление стои

много отдавна и ми е дадено от другото да го докладвамъ.

Комисията е решила, следъ като Министерството на финанситъ е дало съгласието си, предъ видъ заслугитъ на покойния Христо Олчевъ, книжаръ, да се опростятъ тѣзи данъци.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които сж за приемане решението на прошетарната комисия, да се опрости на наследниците на покойния Христо Олчевъ, отъ гр. София, сумата 33.687 л., дължими отъ сжщия данъци по партиди № № 12.002 и 7.631/1925 г. на III и IV софийски държавни бирници, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

К. Лулчевъ (с. д): и **Д. Нейковъ (с. д):** Нѣма кворумъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вие оспорвате кворума? Добре, ако нѣма кворумъ, ще вдигнемъ заседанието.

К. Лулчевъ (с. д): Да.

И. Гавалюговъ (д. сг): Когато се докладваше отъ г. Петър Анастасовъ за тѣхни приятели, имаше кворумъ. Трѣбва да бждемъ за всички еднакви.

П. Анастасовъ (с. д): Тѣзи, за които азъ докладвахъ, не сж мои приятели. Но сега нѣма кворумъ.

К. Маноловъ (зан): Азъ, като членъ на прошетарната комисия, заявявамъ, че съвсемъ не изхождамъ отъ съображението, дали се касае за опозиционери или се върши работа на опозиционери. Азъ разглеждамъ преписки из граждани, безъ да държи смѣтка за това на коя партия принадлежатъ. Комисията е, която преценява и решава, дали трѣбва да се опрости известенъ данъкъ или не.

И. Гавалюговъ (д. сг): Никой не оспорва това. Азъ само казвамъ, че сега вашитъ приятели искатъ да си отидатъ.

К. Лулчевъ (с. д): Безъ кворумъ не може да се взема решение.

Д. Жостовъ (мак): Когато е за работа, нѣма ги (Социалдемократитъ). Въ списъцитъ ги разписватъ други. Има хора отъ тѣхъ, които се явяватъ 2—3 пѣти въ годината, а други ги разписватъ.

К. Лулчевъ (с. д): И това не е вѣрно.

Д. Жостовъ (мак): Фалшифициратъ подписитъ имъ, а сега нѣмало кворумъ!

К. Лулчевъ (с. д): Нѣма.

Д. Жостовъ (мак): Ето, азъ повдигамъ въпросъ. Това е истина. Има ваши другари, които никога не се явяватъ, а само получаватъ редовно възнаграждението си.

К. Лулчевъ (с. д): И ваши хора има, които само се разписватъ въ списъцитъ и си отиватъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Моля!

И. Петровъ (д. сг): Сега току-що гласувахме едно решение за опрощаване на нѣкакви данъци. Сжщото това наше Събрание, обаче, на 2—3 пѣти е вземало решение, щото такива искания да не се внасятъ по този редъ, но да минаватъ презъ Министерството на финанситъ. Не е нужно да изтъквамъ сега съображенията за това; тѣ се изтъкнаха по-рано. Докладва се въ такива часове и не може да се контролира; държавнитъ органи сжщо не могатъ да упражнятъ своя контролъ; повдига се въпросъ, че сж уважени искания на хора, които не сж бедни, а исканията на други, които сж бедни, не се уважаватъ, и пр. Ето защо трѣбва да се върнемъ къмъ нашето старо решение, именно никакво опрощаване на данъци да не става, освенъ по реда, предвиденъ въ закона.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Понеже има кворумъ можемъ да вземаме решения, съгласно правилника.

Има думата докладчикътъ Георги Симеоновъ.

И. Петровъ (д. сг): Законътъ посочва по кой начинъ трѣбва да става опрощаването из данъцитъ

Докладчикъ Г. Симеоновъ (д. сг): Списъкъ X пореденъ № 331.

Постѣпило е заявление отъ Яна Иванова Янакева, отъ гр. Чирпанъ, въ което, като излага своето материално положение и като донася до знанието на народното представителство, че за заслугитъ на покойния ѝ мъжъ, Иванъ Д. Янакевъ, по политическото възбуждане на България, била ѝ определена народна пенсия въ размѣръ 60 л., съ която днесъ абсолютно не може да се издържа, моли да бжде увеличена тая ѝ пенсия.

Прошетарната комисия, следъ като събра всички данни, които се налагатъ въ случая, намѣри за необходимо да реши да се увеличи народната пенсия на просителката на 500 л. месечно.

Моля почитаемото Народно събрание да приеме това решение.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не доразбрахъ. Значи, просителката има пенсия

Обаждайтъ се: 60 л.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Въпросътъ е ясенъ: въ 1905 г. е получила 60 л. пенсия, която сега се увеличава на 500 л. Ако направимъ умножението, споредъ падането на валутата, ще трѣбва да получи много повече.

И. Гавалюговъ (д. сг): Тогава да я увеличимъ съответно.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нѣма защо да я увеличимъ съответно. Комисията е намѣрила за нужно да определи 500 л

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които сж за приемане решението на прошетарната комисия, да се увеличи народната пенсия на Яна Иванова Янакева, отъ гр. Чирпанъ, на 500 л. месечно, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата докладчикътъ г. Герасимъ Ангеловъ.

Докладчикъ Г. Ангеловъ (д. сг): Списъкъ XIV пореденъ № 5.

Г. г. народни представители! Станимашката община има едно мѣсто, което е било по-напредъ ниви, изоставено отъ гърцитъ, които сж се изселили. Понеже тия ниви сж включени въ чертата на града, 54 души бездомници искатъ да имъ се отпусне това мѣсто. Общината е дала съгласието си да имъ се даде това мѣсто. Заявлението на тия бездомници е пратено отъ прошетарната комисия до Министерството на земледѣлието и то е дало съгласието си, тъй като държавата не използва никакъ тия мѣста, да се даде исканото мѣсто, обаче да се плати по стойността, която е платило българското правителство на изселенитъ се гърци.

Прошетарната комисия е взела решение да се отпусне на тия 54 души бездомници исканото мѣсто, обаче да се заплати стойността, която държавата е платила.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които сж за приемане решението на прошетарната комисия, да се отстъпи на запасното подофицерско благотворително дружество „Асенова крепостъ“ въ гр. Станимака петдесетъ и четири държавни парцели въ сжщия градъ за жилища на бездомни запасни подофицери срещу заплащане по цени, каквито държавата плаща на бившитъ имъ притежатели — преселници гърци, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата докладчикътъ г. Стоименъ Савовъ.

Докладчикъ С. Савовъ (д. сг): Ще се докладва по списъкъ X пореденъ № 272.

Училищното настоятелство на с. Горно-Цѣровене, Фердинандска околия, иска да му се отстъпи безплатно държавната гора „Граничака“ за издръжка на основното имъ народно училище и прогимназия.

Министерството на земледѣлието е дало съгласието си за тая работа.

Комисията е взела решение да се отстъпи безплатно исканата държавна гора на училищното настоятелство въ с. Горно-Цѣровене.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които сж за приемане решението на прошетарната комисия, да се отстъпи безплатно на училищното настоятелство въ с. Горно-Цѣровене, Фердинандска околия, държавната гора „Граничака“, въ землището на сжщото село, съ пространство

около 250 декара, при граници: пътъ, Горно-Цфровенска межда, училищна гора на с. Бистрилица, Берковска околия, и долъ „Тудоровъ-долъ“, за издръжка на основното имъ народно училище и прогимназия, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ С. Савовъ (д. сг): Ще се докладва по списъкъ XII пореденъ № 18. Настоятелството на народното читалище „Надежда“ въ с. Градинарово, Провадийска околия, иска да му се отпусне помощъ за постройка на читалище-паметникъ въ сѣщото село.

Комисията е решила да му се отпусне еднократна държавна помощъ въ размѣръ 50.000 л.

Ще строятъ читалище-паметникъ. Презъ войната има 22 души убити отъ това село. Иматъ планъ на читалището, което се строи.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Далъ ли е съгласието си министърътъ на финанситѣ?

Докладчикъ С. Савовъ (д. сг): Дадено е. Директорътъ на държавнитѣ дългове Никола Стояновъ е далъ мнение. Заявлението е ходило въ Дирекцията на държавнитѣ дългове.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Има ли подписа му тамъ?

Докладчикъ С. Савовъ (д. сг): Има го.

Д. Даскаловъ (з. в): Нека се отпусне тая помощъ. 17 г. министъръ Христовъ ще ходатайствува.

Министъръ Д. Христовъ: Нека се отпусне тая помощъ. Отъ това село сѣ паднали 22 души презъ време на войната и то заслужава помощъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които сѣ за приемане решението на прошетарната комисия, да се отпусне на настоятелството на народното читалище „Надежда“ въ с. Градинарово, Провадийска околия, еднократна държавна помощъ въ размѣръ 50.000 л., моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Н. Пждаревъ (д. сг): Нали има специаленъ законъ за читалищата?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Понеже часътъ наближава 8, моля заседанието да се вдигне за утре, съ сѣщия дневенъ редъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ сѣщия дневенъ редъ за утрешното заседание, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Заседанието се вдига за утре съ сѣщия дневенъ редъ.

(Вдигнато въ 19 ч. 55 м.)

Подпредседатели: { А. ХРИСТОВЪ
В. ДИМЧЕВЪ

Секретарь: СТ. РЯСКОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Стр.

Отпуски, разрешени на народните представители:
Добри Митев, Трифонъ Капитановъ, Савчо Ивановъ, Георги Данковъ, Кузманъ Куневъ, Еминъ Агушевъ, Христо Стояновъ, Величко Кознишки, Страшимиръ Георгиевъ, Георги Казанклиевъ и Ангелъ Узуновъ 309

Питания:

1) отъ народния представител Стоянъ Омарчевски къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — относно повикването на известни жители на гр. Ломъ въ околийското управление да се разписватъ презъ всъки два часа. (Съобщение) 309

2) отъ народния представител Йорданъ Абаджиевъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — относно насилственото снемане отъ административнитъ органи отъ влака делегатитъ на всички дружки отъ Орѣховска околия за конгреса на Б. з. н. съюзъ (Съобщение) 309

Тронно слово, проектъ-отговоръ. (Първо четене — продължение разискванията) 309

Прошения:

1) Двадесетъ жители отъ с. с. Садово и Шехово, Котленска околия — да се опрости на Ангелъ Янчевъ, Иванъ Геновъ, Антонъ Сергеевъ, Стамо Стефановъ, Севдали Юнзовъ, Мустафа Кърджалия, Байрамъ Али Ахмедовъ, Митъръ Георгиевъ и Иванъ Батановъ, отъ с. Садово, Котленска околия, Колю Вълчевъ, Ангелъ Тодоровъ и Димитъръ Ивановъ Джибиревъ, отъ с. Шехово, същата околия, наложената имъ глоба по 2.000 л. съ заповѣдь № 1320 отъ 21 ноемврий 1925 г. на министра на земледѣлието и държавнитъ имоти, като бивши членове на садовската общинска комисия, по закона за т. з. стопанства. (Прието) 326

2) Герганова Парашкевица Сл., отъ гр. Плъвентъ — да се отпусне на Парашкевица Сл. Герганова, отъ гр. Плъвентъ, еднократна държавна помощ въ размѣръ 20.000 л. (Прието) 326

3) Преображенски Иванъ Ивановъ, отъ гр. София — да се отпусне на Иванъ Ивановъ Преображенски, живущъ въ гр. София, еднократна държавна помощ въ размѣръ 10.000 л. (Неприето) 327

4) Паскалевъ Маринъ, отъ гр. София — да се отпусне на Маринъ Паскалевъ, инвалидъ, отъ гр. София, еднократна държавна помощ въ размѣръ 5.000 л. (Прието) 327

5) Бараково, село отъ Горноджумайска околия, църковнитъ настоятели и общинскитъ съвет-

Стр.

ници — да се отстъпи даромъ на църковното настоятелство въ с. Бараково, Горноджумайска околия, двуетажното паянтово здание съ градина отъ около 2.000 кв. м., въ същото село, бивше притежание на изселителъ се наследници на Наилъ бей Зия Беговъ, за дворъ на църквата „Успѣние св. Богородица“. (Прието) 327

6) Мелникъ, училищното настоятелство и общинския съветъ — да се отстъпи даромъ на училищното настоятелство въ гр. Мелникъ държавното здание въ същия градъ, което да послужи за помѣщение на прогимназията и основното училище, съ изключение на четири стаи, въ които мѣстната т. п. станция да се помѣщава за вѣчни времена. (Прието) 327

7) Палиева Софка Олчева, отъ гр. София — да се опрости на наследницитъ на покойния Христо Олчевъ, отъ гр. София, сумата 33.687 л., дължими отъ същия данъци по партиди № № 12.002 и 7.631/1925 г. на III и IV софийски държавни бирници. (Прието) 327

8) Янакева Яна Иванова, отъ гр. Чирпанъ — да се увеличи народната пенсия на Яна Иванова Янакева, отъ гр. Чирпанъ, на петстотинъ (500) лева месечно (Прието) 328

9) Станимака, Запасното подофицерско благотворително дружество „Асенова крепостъ“ — да се отстъпи на Запасното подофицерско благотворително дружество „Асенова крепостъ“ въ гр. Станимака петдесетъ четири държавни парцели въ същия градъ за жилища на бездомни запасни подофицери срещу заплащане поцени, каквито държавата плаща на бившитъ имъ притежатели — преселници гърци. (Прието) 328

10) Горно-Цѣровене, село отъ Фердинандска околия, училищното настоятелство — да се отстъпи безплатно на училищното настоятелство въ с. Горно-Цѣровене, Фердинандска околия, държавната гора „Граничака“ въ землището на същото село, съ пространство около 250 декари, при граници: пжтъ, Горно-Цѣровенска межда, училищна гора на с. Бистрилица, Берковска околия, и долъ „Тудоровъ-долъ“, за издръжка на основното имъ народно училище и прогимназия (Прието) 328

11) Градинарово, село отъ Провадийска околия, настоятелството на народното читалище „Надежда“ — да се отпусне на настоятелството на народното читалище „Надежда“ въ с. Градинарово, Провадийска околия, еднократна държавна помощ въ размѣръ 50.000 л. (Прието) 329

Дневенъ редъ за следващото заседание 329